

TEMA BROJA

Crna Gora u susret evropskoj godini volonterizma

INTERVJU
Urednica
programa
Akcije za
ljudska prava
Tea Gorjanc
Prelević

ANALIZA
Odgovori na
Upitnik kriju
dijagnozu
crnogorske
vlasti

IZAZOVI U EU
Kipar – pet
godina nakon
prijema u EU

REDOSLIJED

Da li iz Brisela počinju duvati drugačiji vjetovi prema Podgorici?

Da li je EU počela da smatra da su organizovani kriminal i korupcija postali najveći kamen spoticanja evropskih integracija Crne Gore, umjesto administrativnih kapaciteta i vladavine prava?

Ovu dilemu je otvorilo "priateljsko upozorenje" novog komesara za proširenje **Stefana Fulea** tokom prve posjete Podgorici.

Kada je prije šest godina Crna Gora, u okviru bivše državne zajednice, dobila Studiju izvodljivosti, Evropska komisija je u prvi plan stavila probleme nedovoljne borbe protiv korupcije i kriminala, nepotizam, politički uticaj na pravosude... Sve to su pratili oštiri epiteti, što se u to vrijeme kada u EU nije postojalo raspoređenje za crnogorsku nezavisnost, moglo smatrati pritiskom na vlasti u Podgorici.

Već u prvom Izvještaju o napretku ocjene su počele bivati sve blijeđe, da bi se za posljednja dva skoro moglo i reći da su pozitivni.

Sličnom trendom su isle i izjave zvaničnika Komisije koji su posljednje dvije godine akcentovali nedostatak administrativnih kapaciteta, kao glavni crnogorski problem, dok su korupcija i kriminal obično pominjani poslije vladavine prava, nezavisnosti tužilaštva, slobode izražavanja...

Međutim, Fule je, u svojoj izjavi, promijenio redoslijed, briselskim rječnikom rečeno, izazova Crne Gore na putu ka EU.

"Stvari kao što su borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje vladavine prava, jačanje administrativnih kapaciteta, su neophodne za vaše građane. Ono što je vrlo značajno, posebno u ovim oblastima, kao što je, na primjer, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, a što je i premijer (**Milo Đukanović**) takođe kazao, je da se svi ti uslovi, postavljeni u smislu zakonskog okvira i institucija, ostvare kroz rezultate u praksi", rekao je Fule.

Malo je vjerovatno da je karijerni češki diplomata slučajno ovim redoslijedom naveo koji su crnogorski izazovi. V.Z.

Skoro 700 novih pitanja (1. mart) – Direktorat za proširenje Evropske unije dostavio Ministarstvu za evropske integracije novi, drugi set od 673 dodatna pitanja na odgovore iz Upitnika Evropske komisije. Rok za dostavu odgovora je 12. april. Ministarka za evropske integracije **Gordana Đurović** tvrdi da je EK dostavila toliko veliki broj dodatnih pitanja jer je proces pridruživanja znatno zahtjevniji u odnosu na prije pet, šest godina kada su Makedonija i Hrvatska doatile oko stotinjak dodatnih pitanja.

Ekspert za slučaj Šarić (3. mart) – Ekspert iz EU bio je u Crnoj Gori za vrijeme "slučaja Šarić" i tražio vlastima informacije, koje će se u daljem procesu ocjenjivati, kazao šef Delegacije EU u Crnoj Gori **Leopold Maurer** i dodao da će se mišljenje EK o crnogorskoj kandidaturi za članstvo, kao i Izvještaj o napretku baviti procjenom učinka zemlje u borbi protiv organizovanog kriminala.

Grčka ratifikovala SSP (4. mart) – Parlament Grčke ratifikovao je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji je Crna Gora, 15. oktobra 2007. godine potpisala sa EK. Grčka je 26 država članica EU koja je to uradila.

Đurović krije odgovore, uprkos odluci Upravnog suda (9. i 10. mart) – Upravni sud Crne Gore presudio da Vlada ne može držati u tajnosti odgovore na Upitnik EK, postupajući po tužbi Asocijacije mladih novinara, koja je tražila da im se dostave kopije odgovora. U odluci suda navodi se da je oznaka povjerljivo na te odgovore "apstraktna", kada se ima u vidu priroda informacije koja se traži, kao i zbog toga što je riječ o već predatom dokumentu EK. Ministarska za evropske integracije Gordana Đurović najavila da će Vlada iskoristiti sva pravna sredstva, prije nego što odgovore učini javnim.

Fule: Biće sve teže (18. mart) – Evropski komesar za proširenje **Stefan Fule** upozorio Crnu Goru da će predstojeće faze evropskih integracija biti zahtjevnije i sa više izazova. Nakon sastanka sa crnogorskim zvaničnicima u Podgorici, Fule je rekao da su reforme neophodne u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanju vladavine prava i administrativnih kapaciteta. Fule je značajnim ocijenio i to što je premijer **Milo Đukanović** istakao da je bitno da se u oblastima, kao što je borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, svi postavljeni uslovi iz zakonskih okvira ostvaruju i u praksi.

Stefan Fule

foto VILESTI

Hrvati ustupili prevode (20. mart) – Hrvatska premijerka **Jadranka Kosor** predala uoči početka konferencije posvećene zapadnom Balkanu na Brdu kod Kranja, prevode evropskog zakonodavstva crnogorskom premijeru Milu Đukanoviću i državnicima Bosne i Hercegovine, Albanije, Makedonije i Kosova. Kosorka kazala da je uručenje 100,000 stranica prevoda, vrijednih oko osam miliona eura, znak prijateljstva.

Svi ratifikovali SSP (29. mart) – Ministarstvo inostranih poslova saopštilo da je obaviješteno, posredstvom Misije Crne Gore pri EU, da je Služba za sporazume Savjeta EU primila notifikacije Belgije i Grčke o završenoj proceduru ratifikacije SSP-a s Crnom Gorom. Time je proces potvrđivanja SSP-a završen u svim državama članicama EU. "SSP će stupiti na snagu 1. maja 2010., čime će biti stvoreni preduslovi za formiranje Savjeta za stabilizaciju i pridruživanje, čije se osnivanje očekuje u junu mjesecu na marginama ministarskog savjeta EU", navodi se u saopštenju.

POGLED IZ EU

Sve opasnosti kriza u Grčkoj za Balkan

Zemlje jugoistočne Evrope ne mogu ignorisati trenutnu fiskalnu i dužničku krizu u Grčkoj – ako ni

Piše: Jens Bastian

zbog čega drugog, onda zbog količine grčkih investicija u regionu, značaja ove zemlje za spoljnu politiku balkanskih zemalja, kao i zbog sve intenzivnije trgovinske razmjene.

Grčki susjedi u jugoistočnoj Evropi su zabrinuti zbog mogućih efekata krize u Grčkoj na njihove privrede. S obzirom na grčke investicije u regionu, spoljnopolitičke i trgovinske veze, susjedne Srbiju, Albaniju, Makedoniju, Rumuniju, Bugarsku i Tursku ne mogu ostati nezainteresovane za obim krize u Grčkoj. Niti mogu ignorisati rasprave o mogućim rješenjima koje se trenutno vode u Atini, Briselu, Berlinu i Vašingtonu.

Srbije i Rumunija su od početka 2009. vezane sporazumima sa Međunarodnim monetarnim fondom (MMF). Osim MMF-a, Rumunija, takođe, dobija finansijsku pomoć od EU, Evropske banke za obnovu i razvoj i Svjetske banke. U Turskoj je u toku proces pregovora sa MMF-om o finansijskoj pomoći.

Drugim riječima, dok se u Grčkoj vodi žustra i kontroverzna rasprava o mogućem obraćanju MMF-u za pomoć, neke od njihovih susjeda već imaju dosta iskustva sa ovom vašingtonskom institucijom. Ista je stvar sa Mađarskom i Letonijom, koje, iako članice EU, nijesu imale izbora osim da potpišu sporazume o dugogodišnjim programima makroekonomskog stabilizacije pod nadzorom MMF-a.

Što bi fiskalna i dužnička kriza u Grčkoj mogla znaciti za njene susjede

na kraći i srednji rok? Da li je kriza "zarazna" ili nema opasnosti da će se rizik proširiti na ostale zemlje regiona? Neki od efekata su već uočljivi. Kako vrijednost grčkih državnih obveznica opada, sve više investitora traži uvećanje premije na kupovinu obveznica Rumunije, Srbije, Bugarske i Grčke iz straha da bi se kriza mogla proširiti.

To, međutim, nije jedina moguća posljedica: uticaj krize u Grčkoj se osjeća i u drugim oblastima, najviše u pogledu obima spoljnotrgovinske razmjene, količine novca koji državljanini okolnih zemalja na radu u Grčkoj šalju kućama, i poskupljenja kredita kod lokalnih podružnica grčkih banaka u regionu.

Prema izvještajima komercijalnih banaka za 2009., banke u regionu imaju ozbiljnih problema sa likvidnošću zbog

osoba iz regiona na radu u Grčkoj su značajno doprinosiли ekonomskom razvoju regiona. Barem za neko vrijeme, zemlje jugoistočne Evrope neće više moći da računaju na ove pozitivne efekte.

Što je najgore, donosioci odluka i guverneri centralnih banaka zemalja u regionu izražavaju sve veću bojazan da bi situacija u Grčkoj mogla da unazadi najvažniji politički poduhvat na Balkanu. Od Tirane, preko Skoplja i Beograda do Ankare mnogi političari su zabrinuti da bi ova kriza mogla da ugrozi njihove perspektive za članstvo u EU, ili barem da će Brisel od sada biti još oprezniji u pogledu proširenja i zahtijevati ispunjavanje još rigoroznijih ekonomskih zahtjeva kao preduslov za članstvo.

Zato grčke vlasti donekle snose

Od Tirane, preko Skoplja i Beograda, do Ankare mnogi političari su zabrinuti da bi kriza u Grčkoj mogla ugroziti njihove perspektive za članstvo u EU, ili barem da će Brisel od sada biti još oprezniji u pogledu proširenja i zahtijevati ispunjavanje još rigoroznijih ekonomskih zahtjeva kao preduslov za članstvo

obima nevraćenih kredita u Grčkoj i drugim zemljama u okruženju. To će uticati ne samo na njihovu stabilnost i profitabilnost u 2010, već i na nivo poslovanja u Srbiji, Albaniji, Bugarskoj i Makedoniji. Rast obima kredita, koji je sredinom 2000-ih dostizao 50% godišnje sigurno neće biti ponovljen u bliskoj budućnosti.

Takode, treba imati na umu da će proći još dosta vremena dok tržišta jugoistočne Evrope pogodjena nedavnom finansijskom krizom ne postanu ponovo ekonomski stabilna i bezbjedna. Drugi talas posljedica međunarodne ekonomskog krize se reflektuje preko krize realne privrede: smanjenja potrošnje i potražnje, zaduženosti domaćinstava i preduzeća i rasta nezapošljenosti.

U ovako teškim uslovima, ekonomski kriza u Grčkoj samo pogoršava šanse za oporavak privreda susjednih zemalja. Tokom protekle decenije strane investicije iz Grčke, rast obima trgovine i broj

odgovornost za sudbinu svojih susjeda, i od njih se očekuje da u narednih nekoliko mjeseci pošalju jasan signal Briselu da su spremne za saradnju sa ostalim zemljama regiona i sposobne da pruže pomoći i podršku susjedima u ekonomskom i političkom smislu. Zbog sebe i zbog drugih, Grčka ne smije dopustiti da zbog ove krize izgubi godinama izgradivani kredibilitet u regionu kao investitor, značajan diplomatski faktor i kapija Evrope za promet robe, usluga i radne snage.

Grčke vlasti se stoga moraju potruditi da sačuvaju ovaj politički kapital i da nastave da podržavaju ekonomski razvoj u susjednim zemljama. Uprkos krizi i izazovima koje ona nosi, Grčka se ne smije zatvoriti u sebe i zaboraviti na susjede u regionu jugoistočne Evrope.

Autor je istraživač u atinskoj Helenskoj fondaciji za spoljnu i evropsku politiku (ELIAMEP)

**CRNA GORA BI TREBALO DA DOBIJE ZAKON KOJI REGULIŠE VOLONTERSTVO,
U SUSRET GODINI VOLONTIRANJA U EU**

Volonteri između dvije vatre

Crna Gora bi uskoro trebalo da zakonom uredi pitanje volonterskog rada, u susret 2011. godini, koja je proglašena za

Piše: Vladan Zugic

godinu volontiranja u Evropskoj uniji.

Međutim, ukoliko se ne pronađe kompromis, nezadovoljan će biti ili dio civilnog sektora koji je upravo prepoznat kao promoter volonterskog rada ili Vlada.

U skupštinskoj proceduri nalaze se dva prijedloga zakona o volonterstvu – Vladin i nevladinog sektora koji je Skupštini predalo šest poslanika vladajuće koalicije i opozicije – Slaven Radunović (Nova srpska demokratija), Snežana Jonica (Socijalistička narodna partija), Aleksandar Bogdanović (Demokratska partija socijalista), Dušanka Tušup Džakula (Pokret za promjene), Genc Nimanbegu (Forca) i Damir Šehović (Socijaldemokratska partija Crne Gore).

Iz civilnog sektora kažu da je vladin prijedlog "rigidan i da guši volonterski rad", te da otvara mogućnost brojnih zloupotreba.

Sa druge strane, iz Vlade tvrde da nijesu mogli podržati zvanični prijedlog šest

TURISTA ISPRED VOLONTERA

Kao jedan od nedostataka vladinog prijedloga, Milošević navodi i odredbu da stranci koji volontiraju moraju imati dobijenu dozvolu o prebivalištu, što je dodatni problem za organizatora volonterskog rada.

"Takvim rješenjem, volonteri iz EU su u Crnoj Gori u gorem položaju nego turisti iz EU koji nesmetano mogu boraviti u Crnoj Gori do tri mjeseca", naveo je Milošević.

poslanika jer predviđa zahvatanja iz Budžeta za 2010, što je suprotno zaključima izvršne vlasti o mjerama štednje zbog krize, ali i zato što predviđa uvođenje tzv. korporativnog volonterizma.

Vladina verzija zakona nedavno je podržana od strane skupštinskog Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, te upućena Skupštini na razmatranje, dok je druga verzija zakona, koju su radili poslanici svih poslaničkih klubova i predstavnici civilnog sektora, odbijena.

Vlada je krajem 2009. usvojila Strategiju o razvoju volonterizma u Crnoj Gori (2010–2015), kojom su opredeljeni strateški pravci za razvoj volonterizma, da bi se unaprijedilo postojeće stanje i

obezbijedila zakonska regulativa u vezi volonterskog rada u okviru institucija sistema.

U izradu Strategije bili su uključeni nevladin sektor, Zavod za zapošljavanje, Uprava za kadrove, Institut za javno zdravlje, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i druge zainteresovane strane.

Izvršni direktor Asocijacije za demokratski prosperitet ZID Igor Milošević u razgovoru za *Evropski puls*, kaže da je Strategija odličan dokument koji je Vlada samo trebalo da normira.

Problem je, kaže Milošević, nastao u jednom od sektora Ministarstva rada i socijalnog staranja koji pitanje volonterizma posmatra kroz prizmu radnog zakonodavst-

U skupštinskoj proceduri nalaze se dva prijedloga zakona koji regulišu volonterstvo – Vladin i nevladinog sektora. Iz civilnog sektora kažu da je vladin prijedlog "rigidan i da guši volonterski rad", te da otvara mogućnost brojnih zloupotreba. Sa druge strane, iz Vlade tvrde da nijesu mogli podržati prijedlog, zvanično šest poslanika, jer predviđa zahvatanja iz Budžeta za 2010, što je suprotno zaključima izvršne vlasti o mjerama štednje zbog krize, i zato što predviđa uvođenje tzv. korporativnog volonterizma

OD VOLONTERA PET ODSTO BDP

Volontiranje nije dio *acquisa*, iako Ugovor iz Amsterdama poznaje Deklaraciju 38 o volonterskim servisima.

U tom dokumentu se navodi da Evropska zajednica prepoznaže značaj volonterskih servisa za razvoj društva, te ohrabruje i podstiče evropsku dimenziju volonterskih organizacija.

U Lisabonskoj strategiji iz 2005. identificuju se volonterske inicijative i korporativni volonterizam kao jedni od ključnih faktora održivog razvoja čitave Evrope kojim se podstiče inovativnost i kompetitivnost.

Međutim, u EU itekako računaju na volonterski rad jer u prosjeku on čini 5% bruto društvenog proizvoda (BDP) u državama članicama.

"To znači da bi Crna Gora, ako bi dostigla taj procenat, godišnje imala oko 150 miliona eura od volonterskog rada", kazao je Milošević.

Crnogorska Vlada se u svom Prijedlogu zakona o volonterskom radu pozvala na obavezu iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Anka Stojković

va.

Upravo se, navodi on, vladinim rješenjem da korisnik volonterskog rada može biti, pored pravnog, i fizičko lice otvara prostor za sivo tržište.

Kao primjer, on navodi da dadijle ili kućne pomoćnice mogu biti angažovane od fizičkog lica, kao volonteri.

Međutim, pomoćnica ministra u sektoru za rad Ministarstva rada i socijalnog staranja **Anka Stojković** negira da je to moguće.

"Zakonom o radu, utvrđeno je kako i na koji način se zaključuje ugovor o radu za obavljanje poslova kod kuće i poslova u domaćinstvu i da nadzor nad primjenom ovog zakona vrši nadležno ministarstvo preko inspekcije rada. Zbog toga ne postoji mogućnosti da korisnik volonterskog rada kao fizičko lice otvara prostor za sivo tržište", kaže Stojković za *Evropski puls*.

Ona navodi da Vlada nije mogla podržati prijedlog poslanika jer zahtijeva obezbjeđivanje posebnih sredstava u Budžetu Crne Gore za 2010. za njegovu primjenu, kao i zbog uvođenja tzv. korporativnog volonterizma "preko kojeg može doći do zloupotrebe rada zapošljenih od strane poslodavca (ustupanje zapošljenih bez njegove saglasnosti)".

U prijedlogu zakona nevladinog sektora stoji da "volonteri podržani od strane poslodavaca (u daljem tekstu: korporativni volonteri) su radno angažovani i stimulisani od strane poslodavca da tokom radnog vremena svoje vještine i znanja posvete razvoju zajednice kroz obavljanje volonterskih aktivnosti".

"Korporativni volonteri realizuju volonterske aktivnosti preko organizatora volonterskog rada na osnovu sklopljenog

ugovora organizatora volonterskog rada sa poslodavcem. Vrijeme provedeno na volonterskoj aktivnosti za korporativnog volontera regulisano je ugovorom iz stava 2 ovog člana i ne može trajati duže od 16 časova mjesečno. Dnevnice i ostali troškovi koje ima korporativni volonter na volonterskim aktivnostima definisanim ugovorom sa organizatorom volonterskog rada, padaju na teret poslodavca", navodi se u prijedlogu zakona koji je predalo šest poslanika.

Stojković navodi da je prijedlogom zakona koji su predali poslanici predviđeno da poslodavac zaključuje sa organizatorom volonterskog rada ugovor o volontiranju zapošljenog, bez njegove saglasnosti, što je

u suprotnosti sa odredbama Zakona o radu, kojim je predviđeno da zapošljeni prilikom zapošljavanja zaključuje ugovor o radu u kojem je precizirano mjesto rada i vrsta poslova u stepenu školske spreme, odnosno nivou zanimanja koje obavlja, uz odgovarajuću zaradu.

"Prema okviru oba prijedloga zakona obavljanje volonterskog rada je koncipirano kao dobrovoljno i besplatno, kao i da ugovor o volonterskom radu zaključuju volonter i organizator volonterskog rada, a ne poslodavac. Stoga je korporativni volonterizam u potpunoj suprotnosti ne samo sa Zakonom o radu, već i sa konceptom prijedloga zakona kojim se želi urediti volo-

PREPORUKE EU

Uizvještaju "Volonterizam u Evropskoj uniji", objavljenom 2009. od strane Obrazovne, audio-vizuelne i kulturne izvršne agencije (EAC-EA) i Generalnog direktorata za obrazovanje i kulturu Evropske komisije (DG EAC) pored detaljnog pregleda ovog pitanja u EU, u smislu zakonodavnog okvira i postojećih praksi, uz obilje statističkih podataka, nacionalnih izvještaja i drugih nalaza, daje se i niz preporuka organizatorima volonterskog rada, državama članicama i samoj EU.

Tako se organizatorima volonterskog rada savjetuje da rade na unaprijeđenju upravljanja volonterskim resursima, ohrabruju se da koriste sredstva akreditacije, kao i da obezbjeđuju obuke za volontere, povećavaju nivo transparentnosti volonterskog sektora i koordiniraju volonterski sektor.

Samim državama članicama se preporučuje da usvajaju i rade na unaprijeđenju zakonodavnog okvira, podržavaju volonterizam među različitim društvenim grupama, podižu nivo društvenog priznanja volonterizma, razvijaju odgovarajuće procedure primjenjive na volonterstvo, kao i znanja o volonterstvu i vezanim bazama podataka, uspostavljaju infrastrukturu koja može podržati razvoj volonterizma, i daju podršku korporativnom volonterstvu.

KRIVOKAPIĆ DA POVUČE VLADIN PRIJEDLOG

Grupa nevladinih organizacija zatražila je od predsjednika Skupštine Crne Gore Ranka Krivokapića da iz procedure povuče vladin Prijedlog zakona o volonterskom radu, koji je u odnosu na Zakon o volonterizmu, dobio prednost na sjednici zakazanoj za april.

Usvajanje prijedloga Ministarstva rada i socijalnog staranja, kako se navodi u pismu upućenom Krivokapiću, imalo bi dalekosežne posljedice na društvo u cijelini – negativan uticaj na promociju i razvoj volonterizma u Crnoj Gori, status radnika i legalizaciju "crnog" tržišta rada, te razvoj međunarodne saradnje i evropskih integracija.

"U prvom momentu, postojala je nuda da će se naći način da se dva prijedloga usaglase, ali se ispostavilo da prijedlog Ministarstva rada i socijalnog staranja, nažalost, tretira ovu problematiku isključivo kroz prizmu Zakona o radu i da ne stvara povoljan ambijent za razvoj volonterizma, već upravo obrnuto", stoji u pismu.

Navodi se da Zakon o volonterskom radu nije u skladu sa Strategijom za razvoj volonterizma u Crnoj Gori, sa Strategijom inkluzivnog obrazovanja koja predviđa volonterizam na lokalnom i nivou ustanova i razvijanje programa asistencije u učionici.

"Taj prijedlog nameće obavezu sklapanja Ugovora o volonterskom radu za sve volonterske aktivnosti – pa čak i kada su one u trajanju od jednog sata, ad-hoc aktivnosti poput pomoći volontera u vanrednim situacijama: poplavama, požarima i sl. na kojima se zasniva princip civilne zaštite zemlje – što onemogućava pravovremeno sprovodenje aktivnosti i demotiviše građane da aktivno djeluju", piše u pismu nevladinih organizacija.

NVO ocjenjuju da prijedlog ministarstva nije u skladu sa Strategijom za saradnju sa NVO, Strategijom razvoja socijalne zaštite starih lica, Strategijom za integraciju osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori jer skoro da onemogućava personalnu asistenciju i ugrožava slobodu udruživanja i organizovanja osoba sa invaliditetom.

"Nije u skladu sa Nacionalnim planom akcije za mlade (zabranjuje volonterske aktivnosti mlađih od 15 godina – dok Univerzalna deklaracija o volonterskom radu podržava pravo svake žene, muškarca i djeteta da se slobodno organizuje i postane volonter). Sprovodenje ovog Zakona bi značilo da će biti protiv zakonito angažovanje djece u organizacijama, primjera radi, gorana u pošumljavanju, čišćenju dvorišta", pišu NVO.

Sa druge strane, dodaje se u pismu, Zakon o volonterizmu je potpuno u skladu sa potrebama crnogorskog društva, kao i međunarodnim standardima i preporukama datim u Studiji EU o volonterizmu koje kažu se da pravni okvir treba da olakša a ne da kontroliše i obeshrabruje volontiranje.

nterski rad", navodi Stojković.

Milošević negira da prijedlog iza kojeg stoji njegova organizacija predviđa zahvatavanja iz budžeta za 2010, pojašnjavajući da su izdvajanja predviđena tek za 2011.

"Volonterski rad je resurs države. Ali, u to neko mora investirati, ne može se samo od sebe pokrenuti. Praksa pokazuje da je odnos investiranja u volonterski rad i dobiti od njega 1:3", naglašava Milošević.

On podsjeća da je korporativno volontiranja praksa u svijetu.

"Zašto neko ne bi neko otisao iz svoje kompanije i održao časove o svojoj profesiji u nekoj školi? To nije ustupanje drugoj firmi i ne postoji mogućnost zloupotrebe od poslodavca", podvukao je Milošević.

On ocjenjuje da vladin prijedlog guši želju za volonterskim radom jer je njime, između ostalog, predviđeno da "volonter

može biti... lice koje je radno sposobno".

"To podrazumijeva ljekarsko uvjerenje koja košta 40 eura, a za maloljetne volontere je potrebna dozvola roditelja. Dalje, organizator volonterskog rada treba da plati osiguranje volonteru u slučaju povrede, i da ugovore o volonterskom radu dostavi Zavodu za zapošljavanja u roku od tri do pet dana. Takva rješenja jednostavno eliminiraju želju za volonterski radom", upozorio je Milošević.

Stojković se ne slaže sa tom ocjenom.

Iako je prijedlog nevladinog sektora, u koji je Evropski puls imao uvid, naslovljen kao Prijedlog zakona o volonterskom radu, Stojković kaže da je Skupštini dostavljen Prijedlog zakona o volonterizmu od strane poslanika.

"Član 8 vladinog prijedloga glasi: "volonter može biti domaće i strano fizičko lice koje je: radno sposobno lice ili je lice sa invaliditetom koje je osposobljeno za obavljanje određenog volonterskog rada. Zabranjeno je iskoriscavati i zloupotrebljavati volontera, u svrhu sticanja ili povećanja dobiti." Imajući u vidu da volonterski rad nije što i volonterizam u širem smislu i da vladin prijedlog sadrži odredbu kojom se utvrđuje da je, organizator volonterskog rada dužan da prijavi volontera na osiguranje za slučaj povrede ili profesionalnog oboljenja za vrijeme volonterskog rada, kao i da propisuje posebnu zaštitu naročito maloljetnih volontera, u skladu sa propisima o zaštiti na radu, jasno je da lice koje volontira mora biti sposobno za vršenje konkretnog volonterskog rada, a što se odnosi i na lice s invaliditetom", navodi Stojković.

Milošević kaže da je najveći paradoks vladinog prijedloga zakona to što se zabranjuje organizatorima angažovanje volontera u akciji koja je u njihovom domenu djelatnosti: "Tako ekološka organizacija ne smije da angažuje volontere u akciji čišćenja, zato što je to njen domen djelatnosti!".

Milošević naglašava da su u njihovoj verziji zakona uključili modele iz relevantnih dokumenata Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope, principa koji su sadržani u osnovnim i najznačajnijim dokumentima koji se bave tom tematikom, ali i potrebe Crne Gore.

U svakom slučaju, Crna Gora bi uskoro trebala da dobije zakon koji će tretirati pitanje volontiranja. Ostaje da vidimo kakav i koliko su naši građani spremni za volonterski rad.

ZAŠTO SU ČELNICI VLADE CRNE GORE NERVOZNI

Odgovori kriju dijagnozu

Vlada je postala nervozna! Ovakav utsak ne proizvodi samo premijer koji je otvorio

Piše: Neđeljko Rudović

frontove prema Srbiji i Hrvatskoj povodom teme pod naslovom "organizovani kriminal", nego se u tu sliku neočekivano počela uklapati i ministarka za evropske integracije **Gordana Đurović**.

Premijer **Đukanović** optužuje Srbinu da potkopava temelje državne nezavisnosti aluzijama da se Crna Gora ne bori dovoljno protiv organizovanog kriminala, a Hrvatsku da organizuje i omogućava **Ratku Kneževiću** da blati pojedince iz vlasti Crne Gore, dok ministarka Đurović ostaje istrajna u namjeri da ne objelodani što je Vlada odgovorila na pitanja iz Upitnika Evropske komisije. Uzalud je presudio Upravni sud da ti odgovori ne smiju biti tajna, uzalud praksa iz Hrvatske i Makedonije kaže da vladino viđenje stanja u svim sektorima u državi mora biti obnarodovano istovremeno kada su sa njim dobili priliku upoznati se i službenici Komisije u Briselu i uzalud se Vlada zaklinje u posvećenost evropskim vrijednostima. Jer jedna od njih je i transparentnost institucija vlasti, koje su dužne da javnosti podnose račune o tome što rade.

Vlada i ministarka Đurović su formalno našli izlaz – na presudu Upravnog suda odgovoriće tako što će donijeti novo rješenje o tome da odgovori moraju ostati tajna sve dok traje proces komunikacije sa Komisijom u susret njenom mišljenju o tome da li

Crna Gora može steći status kandidata za članstvo u EU. U novom rješenju će takav stav Vlade biti nešto detaljnije obrazložen, čime će, kako vjeruje Đurović, biti sprovedena presuda Upravnog suda, koji je, između ostalog, utvrdio da Vlada nije dala dovoljno argumenata za svoje stanovište.

Formalnosti na stranu, ovdje je pravo pitanje zašto Vlada krije podatke i ocjene koje je poslala Briselu? Da li se, možda, plaši da će javnost u tim odgovorima pronaći jednostrane i nepotpune, ili čak falsifikovane podatke? Da li će se na kraju ispostaviti da je Vlada pokušala da obmane Brisel? Ko to sumnja ima dobre razloge pošto je u nacrtu odgovora koji se odnose na slobodu medija Vlada sakrila najnovije drakonske presude nezavisnim medijima.

Takođe, vrlo je čudno objašnjenje ministarke za evropske integracije zašto javnost ne smije ništa znati: "Ne može me niko ubijediti da će to (objavljanje odgovora, prim. autora) na inače kontaminiranoj i politizovanoj sceni u Crnoj Gori neko dobromanjerno iskoristiti. Ali, ne na račun ugleda Vlade, to

Pravo pitanje je zašto Vlada krije podatke i ocjene koje je poslala Briselu? Da li se, možda, plaši da će javnost u tim odgovorima pronaći jednostrane i nepotpune, ili čak falsifikovane podatke? Da li će se na kraju ispostaviti da je Vlada pokušala da obmane Brisel?

nije argument za test javnog interesa, nego na račun zbunjivanja običnog građanina i na račun zbunjivanja EK koja je partner u procesu".

Ovdje ispada da će kritički nastrojeni mediji svašta napisati i sve učiniti da javnosti predoče samo ono što ne valja. Pitanje bez odgovora je zašto bi to radili ako Vlada opet nije pokušavala da uljepšava stvarnost. Vlada kao da ne može sve odgovore staviti na svoj sajt i na taj način

demanovati "zlurade novinare", kako neki u Vladi opisuju članove redakcija nezavisnih medija.

Da Brisel nije baš naivan pokazao je tako što je poslao 670 dodatnih pitanja, što je neobičan rekord, pošto je Hrvatska, recimo, imala svega stotinjak pitanja. A šef Delegacije EU **Leopold Maurer** nagovijestio je zašto su stigla nova pitanja: "Svi eksperti ne znaju kakva je Crna Gora i njeni zakoni. Oni moraju precizno da znaju kakva je situacija ovdje, i za to su potrebna dalja pitanja... Moje kolege, koje su odgovorne za nove oblasti, uglavnom vladavinu prava, pogledali su odgovore na Upitnik, i dodatna pitanja u tom procesu su normalna da bi se shvatili odgovori i kakva je Crna Gora".

I, dok se Vlada plaši suda javnosti i testa svoje iskrenosti, a Brisel spremna svoje mišljenje, iz SAD je nedavno stiglo njihovo viđenje situacije u Crnoj Gori. U novom izvještaju o stanju ljudskih prava u svijetu tokom prošle godine, koji je u Vašingtonu predstavila državna sekretarka **Hillary Clinton**, za Crnu Goru se kaže da je karakterišu "neefikasno sudstvo i politički pritisak

na tu granu vlasti, loši uslovi u zatvorima, neosnovana hapšenja, maltretiranje osumnjičenih u pritvoru od strane policije i njena nekažnjivost...".

Među problemima State department ističe i fizičke napade na novinare, pretjerane novčane kazne protiv medija za klevetu, odbijanje pristupa informacijama javnosti i medijima, diskriminaciju žena, trgovinu ljudima i diskriminaciju etničkih manjina, posebno Roma....

UREDNUCA PROGRAMA AKCIJE ZA LJUDSKA PRAVA, TEA GORJANC PRELEVIĆ

U Crnoj Gori se podstiče zlostavljanje u zatvorima

Nedavno objavljeni izvještaj Komiteta za spriječavanje torture (CPT) Savjeta Evrope (SE) o Crnoj Gori biće ključan za stav Evropske komisije o ispunjavanju uslova u pogledu poštovanja ljudskih prava za priznavanje statusa države kandidata za članstvo, jer je riječ o zajedničkim standardima SE i EU, ocijenila je urednica programa Akcije za ljudska prava Tea Gorjanc Prelević u razgovoru za *Evropski puls*.

- Koji su navodi iz ovog izvještaja o Crnoj Gori najupečatljiviji i za služuju najviše pažnje?

Sigurno je najupečatljivija ocjena Komiteta da su u Komanskom mostu zatekli "užasne" uslove u kojima su živjeli ljudi i djeca sa posebnim potrebama i opis tog stanja, kao i to da nadležni poslige takvog nalaza nijesu odmah smijenili upravu koja je to dozvolila.

Veoma je zabrinjavajuće i to što su strani ekperti pronašli bejzbol palice i slične alatke za mučenje po policijskim stanicama i zaključili da je i 2008. godine u policijskom pritvoru u Crnoj

Tea Gorjanc Prelević

lica kasnije optuženih za terorizam u slučaju "Orlov let", iako je Komitet očekivao taj odgovor.

Na taj način je predviđeno da se ovdje forsira nekažnjivost, što je, naravno, potpuno suprotno međunarodnim standardima koji zahtijevaju

na sebi ima vidljive povrede koje mogu biti posljedica zlostavljanja, recimo, od strane policije u policijskom pritvoru, istražni sudija i tužilac su dužni da se maksimalno zainteresuju za uzrok tih povreda. To sada zahtijeva reakciju u vidu hitne obuke svih državnih tužilaca i iskorjenjivanja prakse da sudija ili tužilac može da bude nezainteresovan da tako nešto istražuje.

- Što je neophodno uraditi da bi se smanjila mogućnost kršenja ljudskih prava i torture u crnogorskim zatvorima?

Ako stvarno želimo da spriječimo zlostavljanje, neophodno je da se pošteno sagleda situacija i ustanove uzroci zbog kojih do toga dolazi. Neki od njih su navedeni u Izvještaju, kao što su nedovoljna obučenost i malobrojnost državnih službenika u zatvorima i drugim ustanovama zatvorenog tipa.

Samo kod obuke ima dosta posla. Na primjer, pored toga što sve nadležne državne službenike treba

Sve nadležne državne službenike treba naučiti što sve spada u absolutno zabranjeno mučenje ili nečovječno i ponižavajuće postupanje prema ljudima i djeci. Oni treba da budu obučeni i na koji način da obuzdaju nasilne štićenike tako da njihov eventualni otpor bude savladan, a ne i kažnjen prebijanjem, što je absolutno zabranjeno i u okviru Ujedinjenih nacija, a kamoli EU i SE

Gori vladao ozbiljan rizik od zlostavljanja.

Izuzetno upečatljivo je i to da država ništa nije odgovorila Komitetu za spriječavanje torture SE na njihov nalaz, da nije sprovedena odgovarajuća istražna u slučajevima prebijanja pritvorenika u ZIKS Spuž 1. septembra 2005. godine, neposredno poslige ubistva šefa policije Šćekića, kao ni prijava o zlostavljanju

nepristrasnu i efikasnu istragu svakog navoda o zlostavljanju.

S tim u vezi, izuzetno zabrinjava i zapažanje Komiteta da crnogorski tužioци i istražne sudije još uvek pokazuju nedozvoljeni nivo tolerancije prema očiglednim pokazateljima zlostavljanja – u slučaju kada i sama žrtva ne prijavljuje zlostavljanje, na primjer, zato što se plaši posljedica, ali

naučiti što sve spada u apsolutno zabranjeno mučenje ili nečovječno i ponižavajuće postupanje prema ljudima i djeci, oni treba da budu obučeni i na koji način da obuzdaju nasilne štićenike tako da njihov eventualni otpor bude savladan, a ne i kažnen prebijanjem, što je zabranjeno i u okviru Ujedinjenih nacija, a kamoli EU i SE.

● Da li mislite da je potrebno usvajanje nekih novih zakona ili kontrolnih mehanizama?

Neophodno je dotjerati i zakonske odredbe onako kako je to preporučio Komitet za sprječavanje torture, na primjer, precizirati da svako ima pravo da se odmah po lišenju slobode o tome obavijesti njegova porodica i da odmah ima pravo na pristup i ljekaru i advokatu. To je i Akcija za ljudska prava zahtijevala prilikom izrade novog Zakona o krivičnom postupku (ZKP), ali je preovladao stav Vlade da se pristup advokatu odmah po lišavanju slobode podrazumijeva.

Na žalost, kako je i Komitet zaključio, u praksi se i postojeće okvirne odredbe nijesu podrazumijevale, tako da preciziranje normi nikome ne bi škodilo.

Nepovoljni izvještaji Komiteta svake četiri godine pokazuju da je redovan, kontinuirani nadzor nad usva-

renim ustanovama i razgovaraju i sa nasumično izabranim štićenicima ili zatvorenicima o postupanju prema njima.

● Što se time postiže?

Na taj način se dugoročno omogućava prevazilaženje nepovjerenja kako zatvorenih lica prema upravi, tako i javnosti u odnosu na poštovanje ljudskih prava u zatvorenim ustanovama.

Neke nevladine organizacije već pružaju besplatnu pravnu pomoć u slučajevima prijava zlostavljanja, što je

torture o Crnoj Gori biti ključan i za stav Evropske komisije o ispunjavanju uslova Crne Gore u pogledu poštovanja ljudskih prava za priznavanje statusa države kandidata za članstvo u EU.

● Koja su osnovna međunarodna dokumenta EU koja tretiraju ovu oblast? Što je njima, u najkraćem, predviđeno?

Pored gore navedenih evropskih standarda, postoji i Konvencija za sprječavanje mučenja i drugog okrutnog,

Mnogi zatvorenici nemaju povjerenja ni u upravu zatvora, misle da se sva njihova pisma čitaju, da će nastradati još više ako prijave zlostavljanje. To je uobičajeno za tranziciona društva, pa su zbog toga države koje žele da suzbiju nepovjerenje u institucije omogućile da nevladine organizacije dolaze i u prethodno nenajavljeni posjete zatvorenim ustanovama i razgovaraju i sa nasumično izabranim štićenicima ili zatvorenicima o postupanju prema njima

svakako korisno. Svaki procesuiran i kažnen slučaj zlostavljanja trebalo bi da preventivno djeluje da se takvi slučajevi ne ponavljaju. Međutim, činjenica da se u Crnoj Gori maksimalno razvlače istrage i krivična procesuiranja državnih službenika odgovornih za zlostavljanje, sa očiglednom tendencijom da dođe do zastarjelosti njihovog krivičnog gonjenja samo podstiče na dalja kršenja prava, umjesto da se to

nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja iz 1984. godine, koja je zaključena pod okriljem UN, kojom je, takođe, zabranjeno mučenje i drugo slično postupanje i na osnovu koje je uspostavljen Komitet za sprječavanje mučenja (tzv. CAT) koji odlučuje i o pojedinačnim predstavkama protiv država.

Ovaj Komitet je bio posebno važan prije nego što je Crna Gora primljena u Savjet Evrope i priznala nadležnost Evropskog suda za ljudska prava, jer je bio jedino međunarodno tijelo kojem su mogli da se obraćaju ljudi kojima je Crna Gora prekršila pravo na zaštitu od mučenja. Tako je u čuvenom slučaju Danilovgrad (Hajrizi Džemail i drugi protiv SRJ), CAT utvrdio da je SRJ, odnosno Crna Gora odgovorna što nije sprječila i kaznila spaljivanje romskog naselja u Danilovgradu i zahtijevao da se obeštete žrtve tog kršenja, što poslijе jestе učinjeno, ali i da se kazne odgovorni, što nije učinjeno, već je dozvoljeno da dođe do zastarjelosti tako da za to nikada nije krivično odgovarao.

Međutim, i dopuštanje zastarjelosti je krivično djelo za koje bi neko trebao da odgovara, ali time se u Crnoj Gori tek niko od nadležnih nikada nije bavio.

V. ŽUGIĆ

RELIGIJA KOJA JE VJEKOVIMA UOBLIČAVALA MISLI I POSTUPKE EVROPLJANA

Hrišćanstvo - jedan od temelja Evrope

Ideali kojima se danas rukovodi Evropa zasnivaju se, između ostalog, na demokratiji i poštovanju ljudskih

Piše: Miloš Vukanović

prava, ali oni su, uglavnom, proizvod ere prosvjetiteljstva, buržoaske i industrijske revolucije.

Ne možemo reći da sličnih idealija nije bilo i prije tog vremena. No, oni su blijedili u poređenju sa snagom i uticajem jednog pravca duhovnog i filozofskog razmišljanja koji je, a u nekoj mjeri i danas to radi, uobličavao postupke i misli Evropljana skoro hiljadu godina. Riječ je o hrišćanstvu i "glasu" crkve kao njegovoj institucionalnoj formi, koji su dugo i intezivno uticali na skoro svaki aspekt života ljudi na starom kontinentu. Hrišćanstvo je nastalo kao jevrejska sekta u istočnom

Mediteranu, sredinom 1. vijeka, mada se veliki broj načela koji se nalaze u Novom zavjetu mogu naći u spisima sekte Esena koja je djelovala na teritoriji Palestine vijek ranije. Najraniji razvoj se odvijao pod vođstvom Dvanaest apostola, posebno **Svetog Petra i Apostola Pavla**. Od početka je hrišćanstvo bilo izloženo progonima jevrejskih religijskih voda, koji se nijesu slagali sa učenjima apostola, a u određenim slučajevima završavali su se i smrću ranih Hrišćana.

Uslijedili su progoni širih razmjera od strane vlasti Rimskog carstva, a prvi su zabilježeni 64. godine, kada ih je car **Neron** optužio za veliki požar u Rimu.

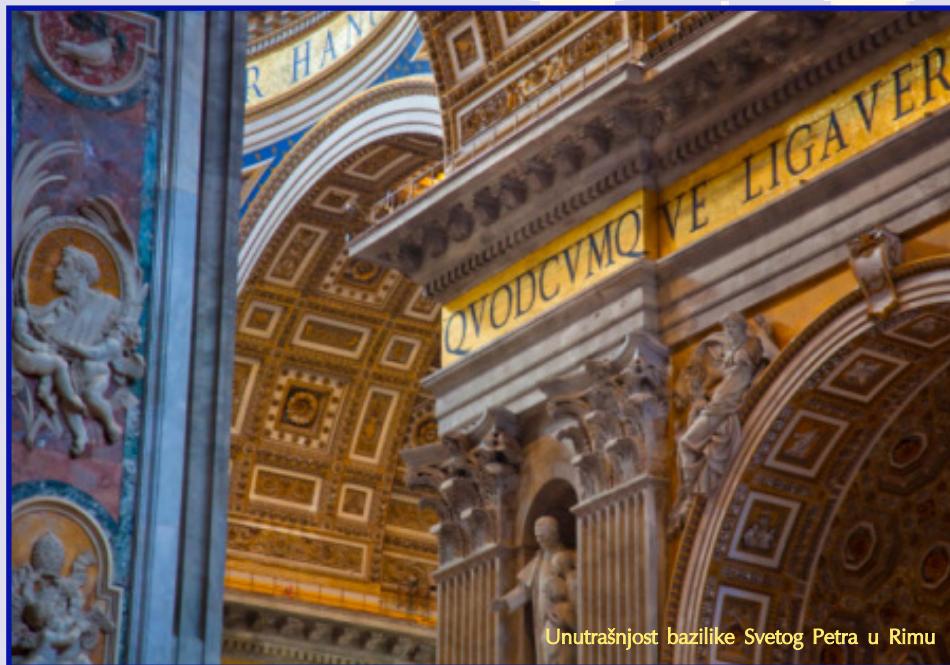
Hrišćanska crkva na tlu Evrope je od svog početka izvršila jak uticaj na kulturne, etičke, moralne i političke pravce kojima su se rukovodile države na tlu starog kontinenta

Prema crkvenom predanju, pod Neronovim progonima, rane crkvene vode Petar i Pavle iz Tarsusa su ubijeni u Rimu dok istorijska nauka ima neke sumnje u ovakav slijed događaja. Dalji, rasprostranjениji, progoni desili su se za vrijeme vladavine **Decija i Dioklecijana**. Progoni carstva su prestali u 4. vijeku

kada je **Konstantin I** izdao Milanski edikt, 313. godine, a 27 februara 380. godine car **Teodosije I** donio je zakon koji je Hrišćanstvo proglašilo za državnu religiju Rimskog carstva. Konstantin je, takođe, prihvatio načela Prvog sabora u Nikeji 325. godine, koji se bavio Arijanskim jereticima, koji su negirali bilo kakvu božansku prirodu u Isusu i formulisao niqejske simbole vjere koji se i danas koriste u katoličkoj, pravoslavnoj, anglikanskoj i u mnogim protestantskim crkvama.

Sa opadanjem i padom Rimskog carstva na zapadu, papstvo prerasta u političkog igrača, a to prvo postaje

vidljivo kod **Pape Lava** i njegove diplomatske aktivnosti kod Huna i Vandala. Crkva ulazi i u dug period misionarske aktivnosti i ekspanzije kod raznih plemena. Oko 500. godine **Sveti Benedikt** je ustanovio tzv. manastirska pravila. Manastiri su doprinijeli usponu mnogih ranih centara učenja, a prije svega Karolinške renesanse. Od 7. vijeka, islam je osvojio mnoge "hrišćanske zemlje" Bliskog istoka, Sjeverne Afrike i Španije, rezultirajući povlačenjem hrišćanstva sa tih područja i brojnim vojnim pokretima, uključujući Krstaške ratove, špansku Rekonkvisu i ratove protiv Osmanlija. Srednji vijek je donio velike promjene u crkvi uobličavajući crkvenu strukturu i administraciju, posebno za vrijeme **Grgura I.** U 8. vijeku, ikonoborstvo je postalo veliki problem u Vizantiji sve dok Drugi Vaseljenski (ekumenski) sabor nije presudio u korist ikona. Takođe, na zapadu od 11. vijeka, stare katedralne škole su se razvile u univerzitetu, u Parizu, Oksfordu, Bolonji. U početku samo predajući teologiju, polako su dodavali predmete kao što su medicina, filozofija i pravo, postajući time direktni preci

Unutrašnjost bazilike Svetog Petra u Rimu

DRUGA VELIKA ŠIZMA

Druga velika šizma, tj. raskol, reformacija, dovela je do cijepanja zapadne crkve. Martin Luter je 1517. godine protestovao protiv prodaje indulgen-cija (parčeta papira s kojim je crkva garantovala oprost za grijeha, a mogao se dobiti za novac ili zemlju). Ubrzo je razvio svoj protest, negirajući nekoliko ključnih teza katoličke doktrine. Cvingli (Švajcarska) i Kalvin (Holandija) su nastavili sa kritikom katoličkog učenja i molitve. Ove su promjene dovele do pokreta pod imenom protestantizam, koji je odbacivao primat pape, ulogu tradicije, sedam sakramenata (crkvenih tajni), i drugih doktrina i praksi. Reformacija Engleske je počela 1534. godine, kada je kralj Henri VIII proglašio sam sebe glavom engleske crkve. Od 1536. godine, manastiri širom Engleske, Velsa i Irske su raspушteni. U odgovoru na reformaciju, Katolička crkva je otpočela proces reforme i preporoda, poznat kao protivreformacija ili katolička reforma. Na Koncilu u Trentu klarifikovane su i prilagođene katoličke doktrine.

Tokom sljedećih vjekova, tenzije između katolika i protestanata postale su isprepletane sa političkim borbama između evropskih država. Širom Europe, razlike izazvane reformacijom dovele su do provale religijskog nasilja i do uspostavljanja različitih državnih religija u zapadnoj Evropi – luteranizam u dijelovima Njemačke i Skandinavije i anglikanizam u Engleskoj. Na kraju, ove razlike su rezulturate izbjajanjem konfliktata u kojim je religija imala značajnu ulogu. Tridesetogodišnji rat, engleski građanski rat i francuski vjerski ratovi su izraziti primjeri. Odnosi sa istočnim crkvama su se zaoštivali zbog stalnih pokušaja prekrštavanja i unijatizma (priznavanja primata Pape).

modernih zapadnih institucija obrazovanja. U sukobu sa osobama i zajednicama koje su "odstupale od ustaljenih normi" crkva je sprovodila okrutna mučenja i ratove čiji su izvanredni primjeri Krstaški rat protiv Katarena u Francuskoj, pogon Bogoumila na Balkanu i močna inkvizicija.

U periodu od 7. do 13. vijeka, hrišćanska crkva je prošla kroz postepeno otuđivanje njenih djelova, što je rezultiralo tzv. Velikom šizmom 1054. godine – podjelom na latinsku ili zapadnu, tj. Rimokatoličku crkvu i istočnu, u tom periodu dominantnu, Grčku pravoslavnu crkvu. Ove dvije crkve se nijesu slagale oko niza administrativnih, liturgijalnih i doktrinskih tema. Pored crkvenih prepucavanja i rasprava, razlog cijepanja je prilično jednostavan. Poslije ostvarivanja dominacije na Mediteranu i Evropi, hrišćanska crkva je imala pet glava, odnosno pet patrijarha. Rim, Kontstantinopolj, Antiohija, Jerusalim i Aleksandrija su bila sjedišta ovih patrijarha. Ipak, političkom dominacijom Vizantijskog cara, bukvalno nad četiri, ali i stalnim pritiskom nad Rimom, primat Konstantinopolja se dugo nije dovodio u pitanje. Gubitkom Bliskog istoka pod

napadima Arapa, stvaranjem Carstva Karla Velikog i opadanjem političke moći Vizantije, situacija se itekako promijenila u korist Rima. Jasno je da je bilo brojnih većih i žustrijih crkvenih rasprava prije 1054. godine, ali bi one uvijek bile riješene ili zveckanjem vizantijskog oružja ili potrebom jače saradnje uslijed ugroženosti hrišćanstva sa mnogih strana. Poslije 11. vijeka, Vizantija je bila u povlačenju, napadnuta sa svih strana i u

Hrišćanstvo je Evropi dalo velika ali i negativne lekcije iz kojih je

nemogućnosti da ostvari primat čak i nad crkvama koje su, u crkvenom smislu, i proizašle iz nje (zbog čestih ratova sa tim pravoslavnim državama, ali i principa autokefalnosti), dok je Rim vladao suvereno nad sve moćnijim kraljevstvima zapada. U takvoj situaciji, za Rim nije bila prihvatljiva ravnopravnost sa istočnim patrijarhom. Postojali su i dalji napori za ponovnim ujedinjenjem. No, različita stanovišta u vezi crkvenih pitanja a prije svega različito uređenje, koje se odlikuje u centralizaciji katoličke crkve sa jednim patrijarhom – Papom, i autokefalnosti nezavisnih istočnih crkvi,

su uvijek kočili te napore.

Hrišćanska crkva na tlu Evrope je od svog početka izvršila jak uticaj na kulturne, etičke, moralne i političke pravce kojima su se rukovodile države na tlu starog kontinenta. Hrišćani su prenijeli istočnu filozofiju i inkorporirali je na zapad, hrišćanska crkva je postala čuvar znanja starog svijeta i bila pokretna intelektualnog i kulturnog pokreta u najtamnjim periodima Evrope. Pokrštanjem odredenog varvarskog naroda ili plemena, otpočinjao je proces kulturnog uspona ne samo u dator zajednici, nego i socijalnog preobražaja tj. unapređenja feudalnog društvenog sistema koji je presudan za stvaranje srednjevjekovnih država. Uslijed svoje prilagodljivosti, crkva je često usvajala stare paganske kulturne tekovine i običaje ne uništavajući time određene kulturne specifičnosti mnogih naroda.

Iako je zaslužna za prvi kulturni uspon Evrope, crkva je svaki sljedeći itekako pokušala da uspori. Naime, svaki noviji filozofski, naučni i kulturni uspon, koji bi i na najmanji način ugrozio njenu apsolutnu dominaciju, bio je žestoko sankcionisan. Inkvizicija, progoni jeretika i mislioca, vjerski ratovi, unutar crkveni sukobi, koji su desetkovali populaciju Evrope i otežavali njen kulturni i naučni razvoj zauvjek su okrvavili ruke mnogih crkvenih grupa. Ekonomski razvoj i finansijska moć prilično su uticali na averziju mnogih ka crkvi.

Današnja sekularna Evropa duguje

kulturna i filozofska dostignuća, naučila što ne treba raditi

mnogo hrišćanstvu. Voljeli religiju ili ne svaka je značajno uticala na tok istorijsko-kulturnog razvoja prostora na kojem se nalazimo, kao i na mentalitet, moralna shvatanja i filozofiju. Hrišćanstvo je Evropi dalo velika kulturna i filozofska dostignuća, ali i negativne lekcije iz kojih je naučila što ne treba raditi. Poslije hiljadu i po godina, pretežno neuzurpirane dominacije, hrišćanstvo i njene doktrine u mnogome su oblikovali temelje današnje Evrope.

Autor je saradnik na programima u Centru za građansko obrazovanje

Nova vlada i gubitnici

Piše: Brano Mandić

1.

Možda nam nije suđeno bilo da od Hrvata dobijemo autoput, ali smo zato usred mrske im Slovenije zaslužili čast prevedenog *acquisa*. Velika pobjeda saradnje u regionu bila bi još veća da se na Brdo kod Kranja nije ispentrao Kosovo-Je-Srce-Srbije problem i da je makar jedan hrvatski *acquis-disk* poslat u Beograd. Evropa je rekla da će proširenje biti i dalje prioritet i ostaje da se nadamo, kao Turci.

Evropa nas je primila u bivšoj Titovoj vili. Baš na mjestu gdje je izgrađena konferencijska sala bio je nekad bazen, tu je bila i sauna i normalan prostor za šetnju i razmišljanje velikog državnika, kakvi više nijesu žanrovski ostvarivi na Balkanu.

Tim prije što se **Milo Đukanović**, premijer, pominje kao najveća zvijezda balkanske politike, građani Crne Gore su privilegovani da izbliza vide koja je mjera današnjeg uspješnog regionalnog vođe. Nekada britvasti političar krenuo je pravim putem, nanjušio vrijednost *public relations-a*, odlučan da zapliva u novu eru i opet ostavi opoziciju miljama daleko da se

*Možda nam nije suđeno bilo da od Hrvata dobijemo autoput, ali smo zato usred mrske im Slovenije zaslužili čest prevedenog *acquisa*. Velika pobjeda saradnje u regionu bila bi još veća da se na Brdo kod Kranja nije ispentrao Kosovo-Je-Srce-Srbije problem i da je makar jedan hrvatski *acquis-disk* poslat u Beograd. Evropa je rekla da će proširenje biti i dalje prioritet i ostaje da se nadamo, kao Turci*

igra 5. oktobra, kao što smo se mi kao djeca igrali partizana i Njemaca.

Đukanović je, inače, promijenio i zgradu Vlade. Napustio je stari radni sto nakon dvadeset godina. Bio je to sigurno dirljiv oproštaj. Sada je Vlada u još strožem centru grada. Parking je podzemni, da se ofucani radnici ne

ogledaju u sjaju limuzina. Sad se više ispred Vlade ne može ni pošteno presavati, a kamoli organizovati štrajk u kojem bi se neko uzjogunio. Unutra je italijanski namještaj, uvezen preko Jadrana, ne gliserima, nego preko legalne firme premijerovog ortaka **Toma Čelebića**. Posao čist kao suza, naravno. Sve se nekako modernizuje i

za sada. Niko nije poginuo odavno u Crnoj Gori, znači to je jedna stabilna država. Bolesna logika, ali na žalost to se cjeni i treba svi da budemo sretni, makar vikendom, praznikom ili na prvi dan proljeća.

2.

Žena od 65 godina je u svoj skromni dom primila inspekciju. Skromni dom je kamp kućica. Stoji na brdu Gorica u Podgorici na jednoj čuki, ledini, glavici, kako vam drago da nazovemo taj dio prirode u koji obično noću zađu Podgoričani sumnjivih navika da bace neko smeće, ili izmaštaju svjetliju budućnost blago-sloveni kakvim opijatom. E, baš je ta kamp prikolica, vjerovatno "Elanova", iz doba stare voljene države, bila trn u oku gradskim vlastima koje su došli da je uklone. Gospođa je primila i novinare i rekla da će se, kada joj negativci iz Doma za vješanje podignu prikolicu, vratiti nazad ispod najlon-skih zastora. Improvizovala je neki

umiva, dopušten je *internship* program za studente u Vladi i uopšte, to je sada jedna evropska izvršna vlast. Njeno evropejstvo, kao i svako koje nam se servira u pamfletima, počiva na pet – šest zezalica koje treba poštovati da bi jedan narod izgledao manje divljački. Od Balkana se više i ne očekuje, bar

mali način ispod drveća i tu se sklanja od kiše i vjetra. Da nevolja bude manja, sve se to desilo na prvi dan proljeća, na sjevernoj hemisferi. Ganutljiva je briga vlasti. Mogli su banuti i u decembru. Ovako, dok čekamo lijepo vrijeme i sunčane maratone, možemo biti dvostruko zadovoljni. Pod broj jedan: pravna država naveliko funkcioniše čak i u zabačenim kutcima našeg kraljevstva. Osim toga, humanost na djelu i nepogrešivo čoštvo koje vodi računa o padavinama i klimatskom tajmingu represivnih mjeru, za svaku je pohvalu. Prikolica ne može biti stojna kao crkva na Rumiji, očigledno je nije zakačio DPS-SDP moratorium i mora da nestane sa lica zemlje kao jedan od najvećih urbanističkih izazova Podgorice koja se pretvara u moderan grad. Samo da je po zakonu. Naprijed u legalizam i legalitet. Bravo za lokalne vlasti i tri put ura za gradonačelnika koji obećava narodnu kuhinju, of course, samo za one sa crnogorskim pasošem. Postoji više vrsta gladi, ali kada je Crnogorac gladan, onda je to stvarno teško i za srce ujeda. Osim toga, žale se prodavci kokica da će i njih da smaknu sa ulica. Ne smije ostati ništa što pulsira životom, nijedan trag ljudske komunikacije. Zato služe bankomati, mugiči, city lightovi, i ostala čudesa. Prosjaci se ne računaju, oni su priviđenja koja pošten arijevac ne treba da uzima za ozbiljnu čulnu predstavu

ITaxin Shinawatra je malo svratio, bio je potpuno politički korektan, malo je jeo u restoranu, pohvalio konobare i ne znam što tu ima strašno

lightovi, i ostala čudesa. Prosjaci se ne računaju, oni su priviđenja koja pošten arijevac ne treba da uzima za ozbiljnu čulnu predstavu.

3.

Toliko smo se eliotnesovski zadubili u razračunavanje sa organizovanim kriminalom da nam je promaklo nekoliko bedastoća, upravo u prvom komšiluku. Tako smo se svi kolektivno zgranuli da postoje ljudi sa invalidite-

tom. Ta, do juče smo takve u Crnoj Gori macom krštavali na roždestvu ili zaključavali da neko ne vidi kako nam je loza otanjala. Tek je počelo da se otkriva na Komanskom mostu. To je, inače, jedan dom u kojem djecu vezuju konopima za stablo. Tamo je sni-

Žale se prodavci kokica da će i njih da smaknu sa ulica. Ne smije ostati ništa što pulsira životom, nijedan trag ljudske komunikacije. Zato služe bankomati, mugiči, city lightovi, i ostala čudesa. Prosjaci se ne računaju, oni su priviđenja koja pošten arijevac ne treba da uzima za ozbiljnu čulnu predstavu

mljeno i kako jednog dječaka seksualno zlostavljuju. Ko mu je kriv kada nije zdrav i čio, sa barjakom na mitingu ili

handsfree-jem u nekoj od prestižnih brokerskih kuća. Mislim da su osobe narušenog mentalnog zdravlja, kao i lica sa invaliditetom, gubitnici tranzicije o kojima premijer i klika tako detaljno i psihanalitički besjede. Prosto se ljudi nijesu snašli u izmijenjenim okolnostima. Od države više ne možemo očekivati da radi za nas, nego valja, brale, pokazati privatnu inicijativu i pustiti tržište da izniveliše sve nepravde.

4.

Taxin Shinawatra je malo svratio, nije nosio crvenu košulju. Dakle, bio je potpuno politički korektan, malo je jeo u restoranu A. i pohvalio konobare i ne znam što tu ima strašno. Naravno da niko iz vlasti nije našao za shodno da o tome dojavni građanima Crne Gore, koji možda imaju rodbinu na Tajlandu i muku muče u povodu tamošnjih demonstracija i raspleta. Slava medijima, saznadosmo i da je Taxin došao nešto malo da uloži od pošteno zarađenog novca. Slučaj Shinawatra je klasični primjer medijski isfabrikovanog zapleta. Mediji

su prvo objavili da čovjek ima naš pasoš. Mediji su javili da se na Tajlandu zakuvalo. Novinari su otkrili da se pomenuti šeta crnogorskim priobaljem... da nije bilo tih tendencioznih izvještaja, ne bismo znali ni da čovjek postoji, niti bismo ga dovodili u

politički kontekst, bavili se tamo nekim perifernim prognanikom, kao da nemamo dovoljno svojih briga. I, onda će neko reći da mediji pomažu građanstvu! Ne, što više informacija dobijamo to smo više nesretni i zato je prvo pravilo koje bi jedan novinar od ugleda trebalo da zastupa – apsolutna šutnja, tihovanje, tibetanska fiksacija na jednu tačku, recimo prirodne ljepote Crne Gore i sve tako dok se građani potpuno ne raskrave i zavole ova naša tvrda brda. Tako se brani referendum-ska pobjeda, tako se brani čovjekova potreba da ga ne zasipaš problemima, ako nijesi siguran da ga se debelo tiču.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

POLITIKA BORBE PROTIV KORUPCIJE U OBRAZOVANJU – EFEKTI PRIMJENE
POSTOJEĆE I PREPORUKE ZA DONOŠENJE NOVE

Sa lošim kadrovima budućnost nije svijetla

Iako se korupciji u obrazovanju u Crnoj Gori posvećuje mnogo manje pažnje nego korupciji u drugim oblastima, realno stanje nedvosmisleno pokazuje da se ovaj problem ne smije zanemarivati.

Prošlogodišnja, ali i najnovija istraživanja nameću potreba da se ova priča aktuelizuje i sprovedu nove akcije u cilju postepenog iskorjenjivanja ove devijantne pojave iz obrazovnog sistema.

To je nedavno potvrđeno i kroz studiju javne praktične politike koja

je urađena u okviru projekta koji zajednički sprovode Centar za monitoring (CEMI) i Centar za građansko obrazovanje (CGO), uz podršku ambasade Republike Njemačke, a odnosi se na borbu protiv korupcije u visokom obrazovanju.

Ciljevi studije, čiji su autori mr Ana Selić i mr Zlatko Vujović, su identifikacija oblasti rizika za postojanje korupcije u crnogorskim obrazovnim ustanovama i ustanovama studentskog i đačkog standarda, ispitivanje efektivnosti praktične politike

koja je do sada bila primjenjivana u borbi protiv korupcije u obrazovanju, predstavljanje alternativnih mehanizama, koji se već koriste u zemljama EU i u okruženju ali i predlaganje nove, efektivnije praktične politike.

Kroz četiri poglavlja studije detaljno je obrađen svaki od postavljenih ciljeva.

Tako se prvo poglavlje detaljno bavi problemom korupcije u obrazovanju, njenim uzrocima, posljedicama i mjestom koje ovaj problem zauzima u političko-socijalnom životu Crne Gore. Istovremeno, ovaj dio pruža i klasifikaciju vrsta i pojavnih oblika korupcije u obrazovanju, gdje se navodi da se pod pojmom korupcije može podvesti spektar najrazličitijih aktivnosti, poput ocjenjivanja koje nije bazirano na zaslugama, polaganja ispita pod lažnim imenom, ucjenjivanja studenata i učenika kupovinom knjige ili priručnikom koji je napisao profesor, iskorišćavanjem i zlostavljanjem učenika na različite načine (fizički, seksualno) i tome slično.

Druge poglavlje sadrži analizu izloženosti korupciji crnogorskih obrazovnih ustanova i procjenu trenutnog nivoa korupcije u njima, a prikazane su i analizirane mjere koje

OSJETLJIVA PODRUČJA

Kroz višemjesečno istraživanje sproveđeno u nekoliko faza, prepoznat je niz problema šireg pojmovnog određenja, kako bi svi segmenti i kanali kroz koje je koruptivne radnje moguće provući bili pokriveni.

Veoma primamljiv teren za razvoj ove maligne pojave jeste opredjeljivanje sredstava iz budžeta i angažovanje nastavnog i administrativnog osoblja. Kroz uticaj različitih interesnih grupa i uticaj nepotizma ili političkog opredjeljenja u slučaju angažovanja nastavnog osoblja udaraju se temelji nedopustivim posljedicama kao što su koruptivno ponašanje osoblja i nizak nivo kvaliteta obrazovanja uzrokovani nezainteresovanostu i nemotivisanošću studenata. Korupcija se u značajnom stepenu manifestuje i kroz proces akreditacije univerziteta i fakulteta, gdje se legitimnim "proglašavaju" ustanove koje nijesu adekvatno osposobljene da pružaju obrazovne usluge, ne primjenjuju standardizovane upisne kriterijume, a akreditacije dobijaju od strane stručnih odbora čiji su članovi podložni konfliktu interesa.

U studiji se upozorava da se ne smije zanemariti proces javnih nabavki i finansiranje obrazovnih ustanova, jer je to oblast u kojoj univerziteti uživaju visok stepen autonomnosti i rijetko "polažu račune".

Zaključuju se da je evidentno da politika koja se do sada sprovodila po pitanju suzbijanja korupcije u obrazovanju nije dovoljno efektna. "To se u nastupajućem periodu mora promijeniti, jer je činjenica da je korupcija jedan od ključnih problema na putu evropskih integracija Crne Gore, a korupcija u obrazovnom sektoru je naročito važna zato što jednoj maloj državi u razvoju nije potreban kvantitet, već kvalitet u obrazovanju, nijesu potrebni diplomci na papiru ili Zavodu za zapošljavanje, već stručni i cijenjeni mladi ljudi, visokoobrazovani kadar koji će izgraditi profesionalni i lični integritet u svojoj zemlji i čije znanje i rad će doprinijeti njenom budućem napretku," stoji u dokumentu.

su se do sada primjenjivale u cilju suzbijanja ovog problema. Naime, autori analize navode da je za sprovođenje zakonske regulative iz ove oblasti nadležno Ministarstvo prosvjete i nauke, a da su za kontrolu pravilnog poslovanja zadužene Državna revizorska institucija, Uprava za antikorupcijsku inicijativu, Direkcija za javne nabavke i Komisija za kontrolu javnih nabavki. Kroz analizu pravnog okvira, medijskog sadržaja i uz pomoć stavova studenata, identifikovane su oblasti od posebnog rizika, a one predstavljaju: angažovanje stručnog osoblja, finansijsko poslovanje obrazovnih ustanova, proces ispitivanja i evaluacije znanja, proces primanja učenika i studenata u škole i fakultete i ostale oblasti, poput sistema akreditacije nastavnih programa. Naglašava se da "u Crnoj Gori postoje slučajevi gdje studenti tvrde da su bili primorani da kupuju knjigu profesora kao uslov za polaganje ispita".

Evidentno je da politika borbe protiv korupcije u obrazovanju nije dovoljno efektna. To se mora promijeniti, jer je činjenica da je korupcija jedan od ključnih problema na putu evropskih integracija Crne Gore, a korupcija u obrazovnom sektoru je naročito važna. U maloj državi u razvoju nije potreban kvantitet, već kvalitet u obrazovanju, nijesu potrebni diplomci na papiru ili Zavodu za zapošljavanje, već stručni i cijenjeni mlađi ljudi

U trećem poglavlju izložene su različite praktične politike predložene od strane međunarodnih organizacija za suzbijanje korupcije u obrazovanju, uključujući i postojeći Akcioni plan Ministarstva prosvjete i nauke, prijedlog CEMI-ja, kao i postojeće prakse u zemljama EU i zemljama u okruženju. U studiji se predstavljaju prijedlozi UNESCO-a, koji preporučuje dugoročne strategije, istraživanje percepcije ove pojave i analizu rizika. Takođe, naborani su prijedlozi Centra resursa za antikorupciju U4, GTZ-a, Njemačkog Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj, ali i iskustva zemalja iz

KOME PRIJAVITI KORUPCIJU

Kako je polazna tačka u borbi protiv korupcije spremnost da se o ovom problemu govori javno i otvoreno, neophodno je za takav kritički diskurs stvoriti povoljnju atmosferu u društveno-političkom životu.

Stoga, ovaj dokument uključuje i nalaze istraživanja koje su sprovedli CEMI i CGO, o tome koliko su građani Crne Gore upoznati sa postojanjem ove pojave i da li bi, ukoliko bi imali informaciju, korupciju u obrazovanju i prijavili. Svega 2/5 građana bi bilo spremno da, eventualne koruptivne radnje, prijavi nadležnim organima.

Interesantan, ali veoma poražavajući, podatak do kojeg se u istraživanju došlo je da čak 44 % građana uvjereni da je moguće kupiti važeću diplomu određene škole ili fakulteta. Međutim, značajan broj anketiranih ne zna kome takve slučajeve prijaviti – čak 36%. Da li je to uprava škole ili fakulteta, Ministarstvo ili Uprava za antikorupcijsku inicijativu ili NVO sektor, mišljenja su vrlo podijeljena, ali su na drugoj strani male razlike u stepenu povjerenja u ove subjekte. Tako bi korupciju u obrazovanju upravi obrazovnih institucija prijavilo 15% građana, državnoj instituciji za borbu protiv korupcije 14%, policiji 13%, a nevladinim organizacijama i Ministarstvu prosvjete i nauke jednak broj – 11 % građana. Za neku drugu opciju opredijelio se jedan procenat anketiranih, što ukazuje da su, ipak, prepoznate ključne adrese sa kojih bi se moglo krenuti u borbu protiv korupcije u obrazovanju.

regionala.

Sadržaj četvrтog poglavlja je iskazan u naslovu, koji glasi "Prijedlog

mjera suzbijanja korupcije u obrazovnom sistemu Crne Gore". Ovdje su kao mjere navedeni, prije svega,

znanja, kako bi se izbjegli nepotizam, prodavanje ocjena ili bilo kakva vrsta nedozvoljenih radnji. Dodatno, važno je raditi na uspostavljanju drugaćijeg ponašanja nastavnog i administrativnog osoblja, u smislu usvajanja planova integriteta, uvođenja zakonske obaveze predaje imovinskih kartona, povećanja primanja zapošljenih na državnom univerzitetu, osnivanja institucije studenta zaštitnika itd. Na kraju, podjednako važnim se navodi i podizanje svijesti o korupciji i učešće civilnog društva u borbi protiv korupcije u ovoj oblasti.

Kada je riječ o borbi protiv korupcije u obrazovanju, ne smije se zanemariti proces javnih nabavki i finansiranje obrazovnih ustanova, jer je to oblast u kojoj univerziteti uživaju visok stepen autonomnosti i rijetko "polažu račune"

opredjeljivanje sredstava iz budžeta, angažovanje nastavnog i administrativnog osoblja, akreditacija univerziteta i fakulteta, praćenje postupka javnih nabavki, slobodan pristup informacijama i transparentno finansijsko poslovanje obrazovnih ustanova, zatim ispitivanje i evaluacija

Studija sadrži i prijedlog izmjena Akcionog plana Ministarstva prosvjete i nauke za borbu protiv korupcije u obrazovanju u cilju njegovog poboljšanja i kvalitetnije i uspješnije primjene.

M.R.-V.M.

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPSKE UNIJE

Vlast da služi građanima

O vih dana mi prolazi kroz glavu misao kako bi bilo lijepo da, kao Slovenci, imamo mogućnost putovanja

Piše: Bojana Laković

avionom do Rima za 41 euro... Ili, možda, kako bi bilo lijepo kad bih mogla preći ulicu na pješačkom prelazu, ne razmišljajući hoće li me neko od nemarnih i nervoznih vozača pregaziti, a tek da ne pričam o tome koliko bih bila srećna da radim u svojoj struci i ne razmišljam koliko će mi novca od plate ostati kad izdvojim za sve mjesecne dažbine.

Ja želim da se u mojoj zemlji zna prijateljica ne mora dokazivati na sudu da je slijepa da bi ostvarila svoje pravo

Crna Gora se suočava sa teškim ekonomskim i političkim problemima.

Na sve strane su gladni radnici od kojih se pojedini hrabro bore za svoja prava, dok drugi i dalje čute zbog onih koji su nas dovode doveli. U kazneno-popravnim i ustanovama za rehabilitaciju na djelu je tortura nad zatvorenicima i štićenicima, a niko za to ne odgovara.

Moj prijatelj, koji je korisnik invalidskih kolica, ne može ući u većinu institucija, jer su nepristupačne, a moja prijateljica se mora sudititi sa onima koji joj ne daju da sa psom vodičem uđe na radno mjesto.

Usvajamo zakone, a veći dio njih ne poštujemo.

Predsjednica Vrhovnog suda nonšalantno izjavljuje da je nije briga za izveštaj State department-a. Lica sa potjerica Interpola lako dobijaju naše državljanstvo, dok ljudi koji žive ovdje po dvadeset godina navodno nemaju uslove za to.

Naši "vrsni" ljekari, vajni humanisti, dopuštaju da čovjek umre u hodniku Urgentnog bloka, da im se ne bi, kojim slučajem, kafa ohladila. I, naravno, opet

niko za to ne odgovara...

Mladi ljudi teško dolaze do posla, jer je za poslove u državnoj upravi potrebna jaka veza, pa ako nijesi mamin i tatin sin ili kćerka, uzalud ti fakultet – idi i kopaj kanale ili kako mi je rekao savjetnik u Zavodu za zapošljavanje "prekvalifikuj se i budi konobarica". Dok naši zvaničnici izjavljuju kako je sjajno to što smo na bijeloj Schengen listi jer će mladi ljudi moći da putuju! Ostaje samo pitanje: sa kojim novcem, gospodo?

I, gradi se naša Mahala... zgrade, poslovni centri, bulevar i kružni tokovi,

Želim da vidim mlade ljudi kako izgrađuju svoj život sopstvenim rukama, a ne uz kaficu u Njegoševoj ulici čekajući da im se neko čudo desi.

reklo bi se sve je prosperitetno... Istovremeno, dobar dio stanovništva je na ivici egzistencije. A svima su puna usta Evropе,

ko tuži, a ko sudi. Želim da moja

svi trčećim korakom žele ući u Uniju...

Živo me interesuje, da li se iko u našoj Vladi zamislio što je postavljeno toliko

Želim da vlast služi građanima Crne Gore, a ne oni vlasti. Takvu Crnu Goru ja želim u Evropskoj uniji i tada bih rado i s ponosom rekla da sam građanka evropske Crne Gore

dodatnih pitanja? Zašto su odgovori sakriveni od javnosti? I, na kraju, da li će iko i za to odgovarati? Ne, vjerojatno neće,

opet će se to zamazati, a narodu se poslužiti priča kako je to uobičajeni korak u integracijama, kako je sve to dio procesa.

To nije moja Crna Gora koju želim u Evropskoj uniji.

Ja želim da moja Crna Gora na putu evropskih integracija dostigne švedski standard. Želim da vidim mlade ljudi kako izgrađuju svoj život sopstvenim rukama, a ne uz kaficu u Njegoševoj ulici čekajući da im se neko čudo desi. Želim da imam izbor aviokompanija čije bih povoljne usluge koristila i bez problema otputovala u svoju drugu domovinu Evropu.

Ja želim da se u mojoj zemlji zna ko tuži, a ko sudi. Želim da pravo i pravda vlada u mojoj zemlji. Želim da moja prijateljica ne mora dokazivati na sudu da je slijepa da bi ostvarila svoje pravo.

Želim da kod mojih roditelja, koji žive na sjeveru zemlje, mogu otici auto putem, a ne da gubim četiri sata klackajući se u neudobnom autobusu.

Želim vidjeti "zdravu" opoziciju koja ne prašta greške i nastupa sa konkretnim

Autorka je polaznica IX generacija Škole evropskih integracija. Radi u Udrženju mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG)

prijedlozima, a ne sa praznom pričom.

Želim vidjeti građane koji samostalno odlučuju i koji poštuju pravo drugih, bez obzira na različitost.

Želim da uslov za dobijanje posla буде stručnost, a ne rodbinske i političke veze.

Želim da građani reaguju na slučajeve torture i da ne dozvole da se to više ponovi.

Želim da vlast služi građanima Crne Gore, a ne oni vlasti.

Takvu Crnu Goru ja želim u Evropskoj uniji i tada bih rado i s ponosom rekla da sam građanka evropske Crne Gore.

Stokholm zelena prijestonica

Ribari pred parlamentom, sporisti po gradskim parkovima, bicikli pretiču autobuse na etanol, slike su koje se mogu vidjeti u Stokholmu, gradu koji je zavrijeđio titulu evropske zelene prijestonice za 2010. i to najviše zbog načina na koji je uspio smanjiti nivo ugljen dioksida.

Stokholm je 2009. zabilježio nivo emisije CO₂ od 3,4 tone po glavi stanovnika, a cilj mu je 3 tone do 2015, dok su u ostaku EU emisije CO₂ oko 10 tona po glavi stanovnika i imaju tendenciju rasta.

Da bi dobila takav rezultat, švedska prijestonica se koncentrisala na saobraćaj i grijanje, dva sektora koja u EU uzrokuju 43% ukupne emisije stakleničkih gasova.

Tako, primjera radi, lokalna samouprava neprekidno podstiče stanovnike da ne

koriste automobile. Po statistikama za 2007, tokom zime 19% građana išlo je na posao pješice ili biciklom, uprkos hladnoći i snijegu, a ljeti ih je bilo gotovo dvostruko. Plaćanje ulaska automobila u centar grada, uvedeno 2006, dovelo je do smanjenja saobraćaja za 20% u tom dijelu grada.

Diplomatiju na ravne časti

Višegradska grupa, koju čine Madarska, Češka, Slovačka i Poljska, upozorila je da će bojkotovati uspostavljanje nove evropske diplomatske službe, ako ne dobije poštenu podjelu dužnosti.

Cetiri države su navele da je potrebno da diplomacija odražava istinsku "geografsku težinu" svake države u diplomatskoj mreži. Tokom posljednje dvije sedmice inicijativi su se priključile Austrija, baltičke države, Bugarska, Kipar, Grčka, Malta, Portugal, Rumunija i Slo-

venija.

"Eventualno neuključivanje nekih država članica u izradu i sprovođenje politika moglo bi dovesti do gubitka njihovog interesa za evropsku spoljnju politiku, te bi dalje moglo rezultirati širenjem jaza između evropskih i nacionalnih politika", navodi se u pismu Višegradske četvorke.

EU bi trebalo da uspostavi novu diplomatsku službu i imenuje službenike krajem ovog mjeseca.

Fudbal kao dio acquisa

Evropski fudbalski klubovi koji treniraju mlade igrače, koji potom svoj prvi profesionalni ugovor potpišu s drugim klubom, mogu tražiti naknadu za štetu, odlučio je Sud pravde EU.

Presuda se tiče 29-godišnjeg francuskog igrača **Oliviera Bernarda**, koji je 1997. potpisao ugovor s engleskim klubom Newcastle, iako je prije toga tri godine trenirao kao mladi fudbaler u francuskom Olimpique-u iz Liona. Prema tadašnjim francuskim propisima, igrači mlađih kategorija morali su potpisati za klub u kojem treniraju, ako im se ponudi stalni ugovor. No, Bernard je odbio Lionov profesionalni ugovor i pridružio se Newcastle-u. Lion je tužio Bernarda i njegove engleske poslodavce za naknadu štete.

Sud pravde EU presudio je da je "Bernardovo zapošljavanje privredna aktivnost i kao takva potпадa pod zakone EU".

Državljanstvo bez prevare

Država članica EU ima pravo ukinuti državljanstvo državljanu Unije, ako je ono dobijeno prevarom, presudio je Sud pravde EU.

Ova pravna praksa primjenjuje se i u slučaju kada bi se osoba zbog ukidanja državljanstva mogla smatrati apatridom (osobom bez državljanstva), dodao je sud.

Mišljenje Evropskog suda zatražio je njemački savezni sud zbog slučaja **Janka Rottmana**. Po rođenju Austrijanac, Rottmann je postao naturalizovani Njemač. Njemačka je kasnije odlučila da mu oduzme državljanstvo jer je Rottmann sakrio da se protiv njega vodi sudski postupak u Austriji, te je tako prevarom dobio njemačko državljanstvo. Prema austrijskom zakonu, Rottmann je zbog naturalizacije u Njemačkoj izgubio austrijsko državljanstvo, a ukipanje njemačkog državljanstva nije značilo da će automatski ponovno dobiti austrijsko državljanstvo. On je tako postao apatrid.

Budućnost je u zelenim autima

Evropska automobilska industrija mora se pripremiti na veliko restrukturiranje i ulagati u razvoj takozvanih "zelenih" automobila kako bi se obnovila, upozorili su polovinom mjeseca ministri industrije EU.

"Evropska komisija će predstaviti akcioni plan za električna vozila, ali industrija mora odluke donijeti odmah kako ne bi kasnila", naglasio je španski ministar **Miguel Sebastian**.

Česi zaduženi

Dug Češke porastao je prošle godine za 7,12 milijardi eura i država sada duguje 47 milijardi eura, saopštilo je ministarstvo finansija te države.

Dok je 1993, kada je nastala samostalna Češka, svaki građanin bio opterećen državnim dugom od 630, danas je svakog Čeha država zadužila za 4.480 eura.

Prema procjenama finansijskih institucija, Češka će sljedeće godine udvostručiti svoj dug i sa udjela od 33% bruto domaćeg proizvoda iz 2002, on će iduće godine porasti na 60% BDP-a.

PREDNOSTI I MANE ČLANSTVA U EU: KIPAR, PET GODINA NAKON PROŠIRENJA

Transparentno ostrvo

Pišu: dr Costas Melakopides i
dr Kostas Sasmatzoglou

Kipar je jedna od najmanjih članica EU, ali zato veoma ponosna na svoja dostignuća u pogledu nezavisnosti, kao i na "zavidan" geostrateški položaj. Od 1974. godine kada je Turska vojska okupirala oko 37% teritorije ostrva, nakon 11 godina građanskog rata i nasilja između Kiprana grčke i turske nacionalnosti, najveći dio političkih i intelektualnih kapaciteta ove države je usmjeren na "egzistencijalno" pitanje povraćaja teritorije i ujedinjenja sjevernog i južnog dijela ostrva.

Upravo je sukob sa Turskom i strah od većeg susjeda, kao i problemi u vezi sa poštovanjem ljudskih prava u sjevernom dijelu ostrva, ilegalno naseljavanje turskih državljanima u toj oblasti itd. navelo zvaničnu Nikoziju da podnese zahtjev za članstvo u EU jula 1990. godine. Ubrzo nakon dobijanja zelenog svjetla od Evropske komisije za početak priprema za pristupanje EU, kiparska vlada je oformila 23 radne grupe, po ugledu na Austriju i skandinavske zemlje, čiji je zadatok bio da prouče *acquis*, urade procjenu prilagođenosti kiparskog zakonodavstava i pripreme akcioni plan za harmonizaciju za evropskim zakonodavstvom.

Prvi redovni izvještaj Evropske komisije o zemljama u procesu pristupanja je pokazao da je Kipar daleko ispred ostalih kandidata za članstvo u pogledu harmonizacije zakonodavstva. Evropska komisija, generalno, nije imala većih zamjernika ni u narednim izvještajima u

pogledu napora kiparske vlade da ispunji Kopenhaške kriterijume, a pokazala je i znatnu podršku kiparskim nadama da bi pristupanje EU moglo predstavljati svojevrstan "katalizator" za ujedinjenje ostrva. Konačna harmonizacija zakonodavstva sa *acquis*-om je

FINANSIJE BILE GLAVNI PROBLEM ZA ČLANSTVO

Kipar ima otvorenu, tržišno orijentisanu privredu, koja se uglavnom zasniva na sektoru usluga, i u manjem obimu na lakoj prerađivačkoj industriji. Kiprani su jedna od najbogatijih nacija na Mediteranu, čemu doprinosi i dobro razvijena telekomunikaciona mreža, odlična povezanost sa svim većim međunarodnim aerodromima, kao i relativno dobro obrazovano stanovništvo. Velika većina Kiprana tečno govori engleski jezik, što je posljedica dugogodišnjeg prisustva britanskih vlasti koje su upravljale ovom državicom do sticanja nezavisnosti 1960.

Iako relativno dobrostojeća, kiparska ekonomija pati od strukturalnih problema tipičnih za male države: visokog trgovinskog deficit-a i slabe konkurentnosti domaćih proizvoda na evropskim tržištima, ali je uspjela da dostigne solidan nivo razvoja, uglavnom zahvaljujući turizmu i veoma naprednom sektoru finansijskih usluga.

Upravo su finansije predstavljale najveći kamen spoticanja u ispunjavanju uslova za članstvo u EU. Do pristupanja, Kipar je bio poznat kao "off shore" destinacija i poreski raj koji je od 1975. godine privlačio ne samo preduzetnike lakome na "lak novac" već i veliki broj sumnjivih investitora kojima je minimalna regulativa na Kipru dobro poslužila za pranje novca.

Tokom devedesetih godina, Kipar je zabilježio ogroman priliv investicija iz bivšeg Sovjetskog Saveza, kao i iz ostalih zemalja istočne Evrope, pa je ubrzo stekao i negativnu reputaciju idealnog mjesta za sklanjanje novca od ilegalnih privatizacija.

Ulaskom u EU, Kipar se obavezao da uspostavi strožiju regulativu u pogledu vlasništva i registracije kompanija, kao i da poveća poreze na prihode kompanija sa simboličnih 4.25% na 10%, što je još uvjek najniža stopa oporezivanja po tom osnovu u Uniji. Uisto vrijeme, Kipar je uveo jedan od najstrožijih zakona protiv pranja novca u svijetu i konačno je skinut sa svjetske crne liste destinacija za pranje novca, samo godinu dana pred ulazak u EU.

Sa fiskalne tačke gledišta, usklađivanje poreza sa EU je samo pomoglo kiparsku privredu – u 2005. godini prihodi od poreza su skočili za 8.9%, a da je pri tom veoma mali broj kompanija otišao negdje drugo u potrazi za niskim porezima – i u narednih nekoliko godina, na Kipru je otvarano u prosjeku 10 000 novih kompanija.

Međutim, mrlje iz prošlosti nije lako oprati, iako se u svim izvještajima međunarodnih finansijskih institucija Kipar danas kotira veoma visoko u pogledu transparentnosti i efikasnosti finansijskog sistema.

V. ŠČEPANOVIĆ

zahtijevala usvajanje 1,080 novih zakonodavnih akata, što je postignuto kroz dobru saradnju sa parlamentom.

Uprkos tome, ispostavilo se da je "katalizatorski efekat" pristupanja samo iluzija. Rauf Denktash, tadašnji lider turske zajednice na Kipru, je nastavio da se suprostavlja projektu pristupanja Uniji, odbijajući sve pozive da se priključi kiparskom pregovaračkom timu.

U međuvremenu, međunarodna zajednica je izala sa novim prijedlogom za mirno razriješenje sukoba, nazvanom "Ananov plan" po tadašnjem generalnom sekretaru UN, koji je turski dio ostrva rado prihvatio, ali su ga grčki predstavnici odbili, tvrdeći da plan nije napravljen tako da ide u korist kiparske države i da previše "povlađuje" Turskoj, koja bi ovim planom uklonila jednu od većih prepreka sopstvenom članstvu u EU. Na dvostrukom referendumu sprovedenom u oba dijela ostrva, plan je podržala velika većina stanovnika turske strane, dok je na grčkoj strani 76% građana glasalo protiv. Iako su postojali nagovještaji da će prihvatanje ovog plana biti postavljeno kao uslov za članstvo u EU, Kipar je samo godinu dana kasnije postao punopravna članica Unije, uprkos nerazriješenom teritorijalnom pitanju.

Protokol 10 Ugovora o pristu-

panju Republike Kipra EU riješava ovaj problem klauzulom da je "čitava Kiparska republika članica Unije" i da će *acquis communautaire* stupiti na snagu i u sjevernom dijelu ostrva čim se riješe sva pravna, politička i etnička pitanja s tim u vezi.

bili razočarani odbijanjem grčkih predstavnika da prihvate "Ananov plan", Evropska unija je u nekoliko navrata stala na stranu Kipra, kao u slučaju priznavanja "Turske republike Kipra" od strane Turske, kada je EU spremno naglasila da neće imati ništa sa takvom jednostranom

Uprkos poboljšanjima tokom i nakon završetka procesa pristupanja u mnogim oblastima, Kipar još uvijek očekuje mnoštvo izazova. Najozbiljniji su oni koji se tiču životne sredine, reforme zdravstva, razvoja političke i akademske zajednice i borba protiv klijentelizma i korupcije

Primivši u članstvo državu pod djelimičnom okupacijom, EU je time i sama prihvatile odgovornost za rješavanje ovog teritorijalnog problema. Mada su mnogi u Briselu

odlukom Turske i da to priznanje "nema nikakvih pravnih posljedica na obaveze Republike Turske prema EU i svim njenim članicama".

Pristupanje uniji 2004. godine i ulazak u Eurozonu 2008. godine su, takođe, uticali na ekonomsko stanje u zemlji. Iako je još uvijek prerano za sveobuhvatnu analizu ekonomskih posljedica, u nekim oblastima je napredak već očigledan. Konkurenca na evropskom tržištu je značajno poboljšala produktivnost kiparskih kompanija, koja je do skoro bila na nezavidnom nivou. Makroekonomski pokazatelji su veoma dobri, što potvrđuje stabilnost privrede. Mobilnost radne snage unutar EU polako doprinosi i

PORESKI RAJ I DEMONI MAFIJE

Uticaj ruske mafije se nije zaustavio na finansijama – do 2003. godine, oko 2,000 žena je dovođeno na Kipar svake godine na rad u "noćnim klubovima", što je rezultiralo političkim skandalom i zatvaranjem direktora imigracione agencije Kipra za koga se ispostavilo da je bio umiješan u trgovinu ljudima.

Kipar ima sličnu reputaciju i u pogledu šverca cigareta i malokalibarskog naoružanja – prema nalazima istraživanja ženevskog centra za međunarodne studije, ova državica od 800,000 stanovnika godišnje uvozi istu količinu naoružanja kao Njemačka, Francuska ili Velika Britanija. Pretpostavka je, naravno, da gotovo ništa od toga ne pristane na kiparsku obalu, ali izgleda da niko nema podatke o daljem putu oružja.

V. ŠĆEPANOVIĆ

MANJE TURISTA ZBOG CIJENA I URBANISTIČKOG HAOSA

Iako su kiparske destinacije veoma konkurentne na svjetskom tržištu, mnogi preduzetnici su pred ulazak u EU izražavali bojazan da će evropska regulativa doprinijeti naglom rastu cijena usluga, zbog povećanih troškova privlačavanja evropskim standardima u pogledu održavanja hotela, restorana itd.

Brojke pokazuju da su strepnje možda donekle bile i opravdane – između 2000. i 2005. godine, broj posjetilaca na Kipru je opao za oko 8%, a zarada od turizma se smanjila sa spektakularnih 2.17 milijardi eura u 2001. godini na 1.76 milijardu u 2006. Teško je, međutim, reći u kojoj mjeri je negativan trend u vezi sa članstvom u Uniji. To se posebno odnosni na poređenje Kipra sa drugim članicama EU: u periodu od 2000. do 2005. godine, broj posjetilaca u Španiji je porastao za 16%, dok su nove članice i zemlje kandidati prošle još bolje – Turska je apsolutni šampion u privlačenju turista (111.5% veća posjećenost), a ne zaostaju ni Slovenija (42.7%) i Hrvatska (45.2%).

Gubljenje konkurentnosti kiparskog turizma treba, izgleda, tražiti drugdje. Indeks turističke konkurentnosti iz 2008. godine pokazuje da, iako se Kipar kotira prilično visoko (24 od 133 zemlje svijeta), određeni aspekti kiparske ponude sve više odbijaju turiste.

Kipru se najviše zamjeraju neopravданo visoke cijene, zanemarivanje prirodnog i kulturnog okruženja, neadekvatne zdravstvene usluge i higijenski standardi, i, posebno, preizgrađena obala i nedovoljna pažnja u pogledu zaštite životne sredine. Mada Kipar nema gotovo nikakvu tešku industriju, građevinski bum u posljednjih nekoliko godina, uz nedostatak odgovarajuće regulative su doveli to toga da je kvalitet vazduha na Kipru (mjerjen količinom emisija ugljen-dioksida) ocijenjen među najgorim u svijetu – na osnovu ovog kriterijuma, Kipar zauzima 106 poziciju među 133 zemalja ocijenjenih ovim indeksom.

U turizmu je zapošljeno oko 30% kiparskog stanovništva.

V. ŠĆEPANOVIĆ

fleksibilizaciji tržišta rada, što je u prošlosti predstavljalo veliki problem. Najzad, kvalitet ukupnog finansijskog i ekonomskog regulativnog okvira je znatno poboljšan, od čega najveću korist imaju upravo kiparski potrošači. Kipar je, možda, imao i veliku sreću da je uspio da uđe u Eurozonu u januaru 2008. godine, samo nekoliko mjeseci prije početka finansijske krize. Uz generalno zdrav bankovni sistem, koji nije bio posebno izložen pritiscima međunarodnih finansijskih tržišta, stabilna valuta je značajno ublažila posljedice krize, pa je kiparska privreda nastavila da raste i u prvoj polovini 2009. godine. Do polovine 2009. godine Kipar je zabilježio najveću stopu rasta u EU 27, kao i najnižu stopu inflacije i

nezapošljenosti.

Dio razvoja privrede nakon pristupanja EU Kipar duguje i vladinim naporima da privuče strane investicije. Osim Ruske Federacije, koja je najznačajniji investitor u kiparsku privrednu, ova država je odskoro uspjela da pridobije i investitore iz susjednih bliskoistočnih zemalja, Irana pa čak i Kine.

U međuvremenu, evropske integracije su zadobile široku podršku građana Kipra, koji smatraju da članstvo u EU doprinosi međunarodnom prestižu ove male republike. Pripadnost evropskoj porodici je na Kipru doživljena kao ozbiljna prednost, kako od strane javnosti, tako i od strane donosioca odluka, preduzetnika i civilnog društva, koji, svako u svojoj oblasti,

nastavljaju da učvršćuju veze sa Briselom. Posebno je značajan razvoj organizacija civilnog društva koje su "procvjetale" nakon pristupanja Uniji, u poređenju sa periodom prije pristupanja. Veliki broj kako vladinih, tako i nevladinih udruženja, se pokazao relativno uspješnim u korišćenju evropskih fondova za finansiranje sopstvenih projekata, što je bilo veoma korisno tokom 2008. godine kada je, uz globalnu finansijsku krizu, Kipar pogodila i nezapamćena suša, kao i epidemija slinavke i šapa.

Važno je napomenuti da su neki od pozitivnih efekata počeli da se naziru već u procesu približavanja Uniji. Od početka procesa pristupanja, mnogo novina je unijeto u kiparsku političku kulturu: uspostavljeni su novi odnosi između parlamenta i civilnog društva, politički procesi su postali otvoreni i transparentniji, žene i mladi su dobili značajniju ulogu u političkom životu države i, što je možda najvažnije, stvoreni su uslovi za budući mir i saradnju između grčkog i turskog stanovništa ostrva.

Uprkos poboljšanjima tokom i nakon završetka procesa pristupanja u mnogim oblastima, Kipar još uvijek očekuje mnoštvo izazova. Najozbiljniji su oni koji se tiču životne sredine (poput prelaska na obnovljive izvore energije, proširenja kapaciteta za desalinizaciju i racionalizaciju potrošnje vode), reforme zdravstva, razvoja političke i akademске zajednice i borbe protiv klijentelizma i korupcije.

Dr Costas Melakopides je osnivač i direktor Kiparskog instituta za mediteranske, evropske i međunarodne studije (KIMEDE) i profesor međunarodnih odnosa na Univerzitetu Kipra a dr Kostas Sasmatzoglou je sekretar za međunarodne odnose Evropske narodne stranke (EPP)

U PROCESU EVROPSKIH INTEGRACIJA POSEBAN NAGLASAK BIĆE NA RAZVOJU RURALNIH OBLASTI

Rasvjeta u svakom selu!?

EVROPSKI REPORTER

Piše: Milorad Milošević

U procesu evropskih integracija poseban naglasak biće na razvoju ruralnih ili seoskih oblasti, koje u Crnoj Gori zauzimaju i dalje dominantan dio teritorije.

Nedavno su u Podgorici predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Vlade Crne Gore i Evropske komisije predstavili novi projekat EU podrške crnogorskim činovnicima koji se bave pitanjima ruralnog razvoja. Projekat je vrijedan 1,5 milion eura, i u narednih 20 mjeseci, finansiraće se uz pomoć vlada Austrije, Francuske i Slovačke.

Predstavnica Ministarstva poljoprivrede i liderka novog EU projekta u Crnoj Gori **Ljiljana Simović** kaže za Evropski reporter da je u procesu integracija bitno da sačuvamo crnogorsku "tradiciju na selu,

Naša sela u bliskoj budućnosti, prema EU standardima, trebalo bi da imaju adekvatnu putnu i komunalnu infrastrukturu, vodovod i uličnu rasvjetu, očuvanu životnu sredinu..., kaže Simović i napominje da ni u kojem slučaju ne treba pretjerati sa urbanizacijom današnjih seoskih područja

kulturu i običaje, kao i naslijede iz prošlosti".

Prema njenim riječima, naša sela u bliskoj budućnosti, prema EU standardima, trebalo bi da imaju adekvatnu putnu i komunalnu infrastrukturu, vodovod i uličnu rasvjetu, očuvanu životnu sredinu...

Kvalitet i kontrola bezbjednosti hrane na selu, kako je objasnila, biće u nadležnosti dvije uprave, koje je već formiralo Ministarstvo poljoprivrede, a to su Veterinarska i Fitosanitarna uprava.

"Zemlje koje su koristile SAPARD, raniji instrument podrške EU, a ticao se samo poljoprivredne imale su mogućnost da ulažu u infrastrukturu. To više nije slučaj, nažalost. Nama preostaje da iz Budžeta opredijelimo sredstava za poboljšanje infrastrukture, ili putem međunarodnih projekata kao što smo već imali", kaže ona.

Simovićeva napominje, takođe, i da

se ni u kojem slučaju ne treba pretjerati sa urbanizacijom današnjih seoskih područja.

"Poenta je u tome da pored izgradnje infrastrukturnih objekata očuvamo izvornu arhitekturu sela, pejzaž, stare zanate, kuhinju, i još mnogo toga, na što smo ponosni i čime možemo da se predstavimo Evropi. Evropa je multinacionalna zajednica naroda i svako u njoj treba da da puni doprinos, čuvajući svoj identitet. Ulaganjem u selo ulažemo u našu prošlost, a time i u našu budućnost", smatra Simovićeva.

Za selo ne postoji jedinstven EU standard. Koliko će Crna Gora evropskih regulativa usvojiti i u kojoj mjeri će investirati u politiku ruralnog razvoja, zavisi od spremnosti Vlade da ih primijeni.

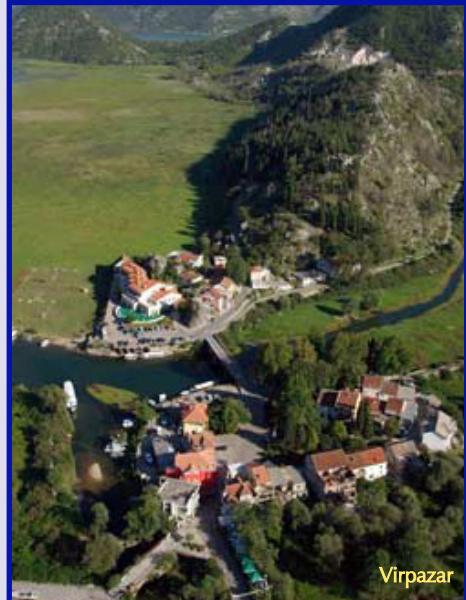
"Ima primjera sela u Austriji, Slovačkoj, Njemačkoj koja izgledaju kao

Naša sela u bliskoj budućnosti, prema EU standardima, trebalo bi da imaju adekvatnu putnu i komunalnu infrastrukturu, vodovod i uličnu rasvjetu, očuvanu životnu sredinu..., kaže Simović i napominje da ni u kojem slučaju ne treba pretjerati sa urbanizacijom današnjih seoskih područja

neka naša sela sa sjevera. Ona su uređena, asfaltirana, osvjetljena, sa malim prodavnicama, poštom i obavezno kafanicom. Samo slikom možemo dočarati pravi izgled takvog sela. Ima divnih slika iz EU, ali ima divnih slika i kod nas", kaže Simovićeva.

Ona dodaje da pojedina sela u Crnoj Gori već "izgledaju kao evropska" i navodi primjere Virpazara, Njegovode (na Žabljaku), Drušića (Rijeka Crnojevića), Vladimira (prema Ulcinju), Ostrosa (blizu Bara), kao i sela u Zeti gdje je infrastruktura veoma razvijena.

"Arbelobelo je, na primjer, selo na jugu Italije i predstavlja zaista divan primjer kako treba da izgleda neko selo u ruralnom regionu. To selo je pod zaštitom UNESCO-a i sačuvalo je sva svoja obilježja iz prethodnog stoljeća, čime je postalo veoma atraktivno za mnoge posjetioce. To ne znači da ovo selo ima

Virpazar

asfaltirane puteve, srednju vodovodnu i kanalizacionu mrežu, osvjetljenje itd. Naprotiv", kaže Simovićeva.

Neki od standarda EU, kako je naglasila, govore baš o tome da ne treba kvariti pejzaže time što će se asfaltirati svaki puteljak.

"Polako sa urbanizacijom. Jer kada jednom neki kraj pređe iz ruralnog u urbano teško ga je vratiti nazad ili nemoguće. Možda je u tome ključ i poenta koju treba da slijedimo", cijeni Simovićeva.

Na pitanje da li će u selu domaćinstva moći samostalno da proizvode vino ili rakiju, na tradicionalan način, kao što je to danas slučaj u Crnoj Gori, Simovićeva je odgovorila da hoće.

"Ako bude registrovan moći će vino i rakiju da iznese na tržište, a ukoliko ne bude registrovan moći će da ih koristi samo za sopstveno domaćinstvo", objasnila je ona.

Preporuke EU o politici ruralnog, odnosno, seoskog razvoja crnogorsko Ministarstvo poljoprivrede je ugradilo u svoja strateška dokumenta: Strategiju proizvodnje hrane i ruralnih područja, usvojenoj 2006. godine, i Nacionalnom programu proizvodnje hrane i razvoja ruralnih područja za period 2009–2013., usvojenom u decembru 2008. godine.

"Sve preporuke i uputstva Ministarstvo dobija iz regulativa EU, a kada je konkretno o politici ruralnog razvoja riječ, slijedimo uputstva iz regulative 1698/2005", rekla je Simovićeva.

Centar za građansko obrazovanje

Centar za građansko obrazovanje (CGO) raspisuje OGLAS za polaznike VIII generacije

ŠKOLE ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

– Škole za izučavanje ljudskih prava od teorije do prakse –

Školu čini 25 sesija koje će biti organizovane tokom aprila mjeseca, u okviru dva četvorodnevna seminara van Podgorice. Sve troškove pokriva CGO, uz podršku Norveškog ministarstva inostranih poslova, kroz regionalni projekat obrazovanja o ljudskim pravima na zapadnom Balkanu, a uz obavezu polaznika/ce da pohada najmanje 80% programa.

Škola ljudskih i manjinskih prava pruža široko teorijsko i praktično znanje o konceptu ljudskih prava, afirmiše kulturu ljudskih prava, inspirišući i motivišući ljude da se zalažu za svoja prava, kao i za prava onih koji nijesu u mogućnosti da to urade sami i osnažuje ih da imaju direktniji uticaj u društvu u budućnosti.

Nakon završene škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Kandidati su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti političkih partija i nevladinih organizacija, mlađi lideri/ke i studenti/kinje i pojedinci/ke koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Sa polaznicima će raditi stručni predavači koji će kroz prezentacije, radionice, projekcije filmova i teatar obraditi širok spektar tema iz oblasti ljudskih prava.

Ukoliko želite da saznate, da čujete druge, da razumijete i različite, a otvoreni ste, hrabri, stalo vam je do sredine u kojoj živate i hoćete da doprinesete razvoju kulture ljudskih prava u Crnoj Gori nova škola ljudskih i manjinskih prava je izbor za vas!

Zainteresovani kandidati/kinje mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom najkasnije do **11. aprila 2010.**, na adresu:

Centar za građansko obrazovanje (za "Školu ljudskih i manjinskih prava")

Njegoševa 36, I sprat, 81 000 Podgorica

Tel/Fax: 020 / 665 112

E-mail: info@cgo-cce.org www.cgo-cce.org

KOREKOM nastavlja sa aktivnostima

Šesti Regionalni forum za tranzicionu Spravdu, na kojem se promoviše inicijativa udruženja žrtava i nevladinih organizacija iz regiona za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama rata sa prostora bivše Jugoslavije (REKOM), održan je u Novom Sadu 20. i 21.03.2010.

Forum su zvanično otvorili potpredsjednica Vlade Vojvodine **Ana Tomanova Makanova**, šef delegacije Evropske komisije u Srbiji **Vincent Degert**, predsjednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine **Dinko Gruhonjić** i režiser **Želimir Žilnik**.

Pored predstavnika Koalicije za REKOM iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Slovenije i Srbije, Forumu su prisustvovali i predstavnici diplomatskog kora, Savjeta Evrope, OEBS-a i Vlade Srbije. Prvog dana je organizованo javno svjedočenje žrtava i svjedoka ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, kao i rad u manjim grupama kroz koji su svi učesnici imali priliku da daju svoj doprinos Inicijativi za osnivanje komisije u tri različite

oblasti: "Ciljevi i mandat REKOM-a", "Sastav i izbor članova REKOM-a", "Naslijede Haškog tribunala".

Kako je i ranije bila praksa, radu u grupama prethodila su predstavljanja iskustava zemalja koje su imale slične inicijative. U tom dijelu je raspravu o modelu REKOM-a otvorio **Felix Reategui**, šef jedinice za izvještaj Komisije za istinu i pomirenje u Peruu i **Cristian Correa**, sekretar Komisije za političko zatvaranje i torturu iz Čilea.

Forumu je prethodila i Druga Skupština, na kojoj su usvojeni izvještaji o konsultativnom procesu između dvije skupštine, operativni plan za nastupajući period, izmjene i dopune Statuta, a izabrani su i novi članovi Koordinacijskog vijeća iz BiH i Kosova.

Forum je, u ime Koalicije za REKOM, organizovalo Nezavisno društvo novinara iz Novog Sada, a predstavnice CGO-a, koji je takođe član Koalicije, na Skupštini i Forumu su bile **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka i **Mirela Rebronja**, saradnica na programima.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U
EVROPSKOJ UNIJI

openeurope

Otvorena Evropa

Otvorena Evropa je nezavisna think-thank organizacija, sa kancelarijama u Briselu i Londonu. Osnovana je od strane nekoliko vodećih britanskih biznismena sa ciljem da doprinese novom razmišljanju u okviru debate o daljim pravcima razvoja EU.

Ova organizacija je posvećena saradnji unutar Evrope, ali vjeruje da je EU dostigla kritični trenutak u svom razvoju i da je ideja „sve bliža Evropa“ koju je predstavio **Jean Monnet**, a koja je ostvarivana kroz djelovanje generacija političara i birokrata, propala.

Prenatrpne institucije, loše povezane sa evropskim građanima, su postale nesposobne da se adaptiraju na pritiske izazova slabog ekonomskog rasta, rastuće globalne konkurenциje, nesigurnosti i demografske krize, smatra ova organizacija.

Otvorena Evropa vjeruje da EU mora izvršiti radikalne reforme zasnovane na ekonomskoj liberalizaciji, fleksibilnijoj strukturi, većoj transparentnosti i odgovornosti ukoliko želi da prevlada ove izazove i uspije u 21. vijeku.

Otvorena Evropa cijeni da je najbolji put za EU u insistiranju na reformama kroz hitan program korjenitih promjena vođenih uz konsenzus među državama članicama. U postizanju ovog konsensusa, Otvorena Evropa će nastojati da uključi intelektualce, političke partie i organizacije iz čitave Evrope koje će doprinijeti promišljanju i aktivnostima, ali i širiti ovu ideju kroz EU i čitav svijet.

Više informacija o ovoj organizaciji i njenim skraćnjim reagovanjima oko krize u EU možete pronaći na sajtu www.openeurope.org.uk.

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

Godišnja konferencija o korupciji u visokom obrazovanju

U okviru zajedničkog projekta o korupciji u obrazovanju, Centar za građansko obrazovanje (CGO) i Centar za monitoring (CEMI) su, uz podršku Njemačke ambasade u Crnoj Gori, 15. i 16. 03. 2010. organizovali godišnju konferenciju o korupciji u visokom obrazovanju pod nazivom "Da samo znanje donosi zvanje"

CGO i CEMI već duži period ulažu velike napore sa ciljem smanjenja nivoa korupcije u svim sferama crnogorskog društva, a posebno u oblasti visokog obrazovanja. Cilj konferencije je bio da se na najvišem nivou, u prisustvu najkompetentnijih stručnjaka iz ove oblasti i zainteresovanih strana u Crnoj Gori, otvorи diskusija o izazovima koje korupcija u obrazovanju donosi, kreiraju prijedlozi i mјere koje mogu doprinijeti smanjenju ove devastirajuće pojave u jednom od stubova razvoja društva, a koristeći i najbolje prakse u regionu i šire. Konferenciju su otvorili **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a, **Peter Platte**, ambasador Republike Njemačke u Crnoj Gori i **Svetozar Marović**, potpredsjednik Vlade Crne Gore zadužen za

politički sistem. Uvodno izlaganje u okviru kojeg je predstavio studiju praktične politike "Politika borbe protiv korupcije u obrazovanju – efekti primjene postojeće i preporuke za doношење nove" imao je mr **Zlatko Vujović**, predsjednik UO CEMI-ja, a zatim je govorio rektor Univerziteta Crne Gore prof. dr **Predrag Miranović** na temu "Pogled iz perspektive Univerziteta Crne Gore: konsenzus". Iskustvo iz Srbije predstavio je prof. dr **Zoran Stojiljković**, sa fakulteta političkih nauka u Beogradu i član Savjeta Agencije za borbu protiv korupcije u Srbiji, dok je hrvatsko iskustvo podijelio **Dinko Cvitan**, šef Ureda za suszbijanje korupcije i organizovanog kriminala (USKOK) u okviru Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Tokom prvog dana konferencije, učestvovao je veliki broj dekana i profesora sa crnogorskih univerziteta, kao i predstavnika civilnog sektora, policije, tužilaštva i drugih nadležnih institucija.

Drugog dana konferencije, o korupciji u visokom obrazovanju raspravljali su predstavnici studenata sa univerziteta Crne Gore.

Saradnja Skupštine i civilnog sektora

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je započeo realizaciju projekta "Poboljšanje saradnje između organizacija civilnog društva (OCD) i Parlamenta Crne Gore" koji kofinansira EU posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori, sa ciljem stvaranja institucionalnog okvira za saradnju zakonodavne vlasti i NVO sektora, poboljšanja informisanosti OCD i poslanika o svim pitanjima od značaja za zaštitu ljudskih i manjinskih prava, unaprijedenjem procesa konsultacija OCD prilikom usvajanja zakonskih akata, ali i povećanjem kapaciteta OCD da utiću na proces usvajanja i monitoringa javnih politika u oblasti

zaštite ljudskih i manjinskih pravima.

U tom pravcu je CRNVO organizovao 18.03.2010. sastanak predstavnika organizacija civilnog društva koje se bave demokratizacijom i zaštitom ljudskih i manjinskih prava. Tokom sastanka govorilo se o osnivanju neformalne mreže OCD koje se bave demokratizacijom i zaštitom ljudskih i manjinskih prava i imenovanju predstavnika mreže za rad u Radnoj grupi sa predstavnicima Parlamenta radi pripreme prijedloga Sporazuma o saradnji.

U ime CGO-a, na sastanku je učestvovala **Dragana Otašević**, saradnica na projektima.

Izazovi demokratizacije

Forum 2010 je 05.03.2010. organizovao okrugli sto na temu "Organizovani kriminal – izazov za demokratski razvoj Crne Gore", koji je otvorio **Žarko Rakčević**, koordinator Forum-a 2010. Tematska izlaganja su imali **Azra Jasavić**, članica Forum-a 2010, koja je predstavila sadašnji i načrt budućeg postupka u oduzimanju imovine stečene krivičnim djelima, i **Goran Rodić**, advokat iz Podgorice, koji je govorio o ekstradikciji kao važnoj kategoriji u borbi protiv organizovanog kriminala.

Na skupu su učestvovali predstavnici univerziteta, nevladinih organizacija, političkih partija, medija, itd.

CGO je predstavljala **Snežana Kalude-rovic**, pravna savjetnica, koja je naglasila da organizovani kriminal ima izuzetnu sposobnost da koristi povoljne uslove za svoje infiltriranje u legalne društvene strukture, te da se vješto prilagodava konkretnoj političkoj, društvenoj i ekonomskoj situaciji, ne samo unutar jedne države, već i na međunarodnom planu što zahtijeva sveobuhvatan pristup u borbi protiv ove devijantne pojave.

Neophodno kvalitetno rješavanja volonterizma

U organizaciji ADP "ZID" i FOSI ROM, u Podgorici je 31.03.2010. održan okrugli sto na temu "U susret zakonskom regulisanju volonterizma u Crnoj Gori".

U uvodnom dijelu o značaju kvalitetnog regulisanja volontiranja za razvoj društva govorili su **Igor Milošević**, direktor ADP ZID-a i **Sanja Elezović**, direktorka FOSI ROM-a, dok je izlaganje o međusektorskoj saradnji i EU trendovima imala **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a. O volontiranju u funkciji promocije EU vrijednosti i jačanju kapaciteta civilnog sektora govorio je **Goran Đurović**, iz TACSO tima, a o tome kakav zakon treba gradanima i civilnom sektoru **Marija Vuksanović**, iz CRNVO-a.

Posebna izlaganja imali su poslanici koji su predali prijedlog zakona usaglašenog sa sugestijama civilnog sektora **Slaven Radunović** (NOVA), **Snežana Jonica** (SNP), **Aleksandar Bogdanović** (DPS) i **Genc Ni-manbegu** (Forca).

U drugom dijelu, **Mirela Rajković** iz ADP ZID-a je fokus stavila na uticaj zakona na civilni sektor i afirmativnim mjerama koje donosi zakonsko regulisanje u ovoj oblasti.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

MSC IN POLITICAL SCIENCES

Trinity College in Dublin offers new Master programme in International Politics to graduate students through combination of rigorous training in the study of international politics with a comprehensive empirical approach to understanding many prominent problems in contemporary world politics, especially topics where domestic and international politics cannot be understood in isolation from each other. These topics include democratization, international cooperation, development and foreign aid, international conflict as well as the politics of many environmental issues and their implications for the politics of developing countries. Students will also receive training in research methods.

Merit-based scholarships are available for the incoming cohort that enters the programme in September 2010. **Deadline:** 30 April, 2010.

For information on how to apply for these merit-based scholarships, please visit the courses website at:

http://www.tcd.ie/Political_Science/postgraduate/index.php

students and 2 scholarships to Non-EU students in various specializations

Centre for Commercial Law Studies Scholarships: 3 scholarships are available to UK/EU students and 3 scholarships to Non-EU students Commercial Law subjects under a General LL.M. Other specializations also are available. "Opportunities in Law Scholarships" will be awarded on the basis of academic merit and financial need. Deadline for applications 15 May, 2010. Further Scholarship Information please find on: <http://www.qmul.ac.uk/prospective/index.html>

MA IN TOURISM AND LEISURE

The Scholarship will go toward tuition fees to attend the X edition of the International Master in Tourism & Leisure in Italy- part time edition (October 2010 – October 2012).

The Scholarships will cover up to 50% of the tuition fees (equivalent to 9.000,00 EUR – nine thousand EUR). The amount of the scholarships will be discounted from the overall tuition fees. In case of course abandonment or exclusion for any reason, no amount of the scholarship will be paid or reimbursed. The candidates need to meet

the following requirements: academic degree (or equivalent qualification) in any discipline; fluent working knowledge of English (a TOEIC or TOEFL certificate is an asset); significant work and life experience is an asset; aged less than 30 as of October 2010.

MIB School of Management will grant the scholarships to the best candidates on the basis of educational qualifications, personal skills, professional know-how and motivation shown during the assessment interview.

To be considered for a scholarship, the application form for the programme must be completed on-line at www.mib.edu.

In order to finalize the application, the following documents must be received: degree certificate; two letters of recommendation; if available a certificate which demonstrates an adequate knowledge of English such as TOEIC or TOEFL (alternatively, verification will be made directly by the School); if available a deductive reasoning test score such as GMAT (alternatively, verification will be made directly by the School). The documentation must be sent by September 21, 2010 to the following address: Attn. Ms. Barbara Sepic, MIB School of Management, Largo Caduti di Nasiriya 1, 34142 Trieste – Italy.

SCHOLARSHIPS IN LAW AT THE UNIVERSITY OF LONDON

Queen Mary, University of London's (QMUL) School of Law, comprising the Department of Law and the Centre for Commercial Studies (CCLS), has just announced the following scholarships for students enrolling for the 2010–2011 academic year:

Department of Law Scholarships: 4 Scholarships are available to UK/EU

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

**Urednik: Vladan Žugić; Uređivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović**

**Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Prevod: mr Vera Šćepanović; Lektura i korektura: CGO
Njegoševa 36/I; Tel/fax: 020/665-112, 665-327; E-mail: ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org**

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org